

№ 47 (256) 19 лістапада 2001 г.

Наша Ніва

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзенкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Змоўк голас Горадні

24 лістапада 1997 г. гаспадарчы суд спыніў выхад газеты "Свабода". 12 лістапада 2001 г. такі самы лёс напаткаў газэту "Пагоня". 4 гады таму гэта ўспрымалася як грознае папярэджанье, як прыкмета набліжэння "новага 1937-га". Рашэнне ж тыднёвай даўніны хоць і выклікалі шок, разглядаеца хутчэй як чарговая рана — не сымяротная, мо і не апошняя. Няма таго пачуцця безнадзеінасьці, якое выклікала 4 гады таму кожная забарона, кожны разгон.

Грамадства ўжо ня тое. Для яго свабода — гэта натуральны стан. Высокія чыноўнікі Міністэрства друку і тыя адкрыта пратэстуюць супраць забарон. Нікто не палочаеца. Яшчэ аднаго паранілі, аднак ён ачуяне.

Забарона падкрэсліла значнасць "Пагоні" ў найноўшай гісторыі Беларусі — наступерак не-прыяцелям беларушчыны, якія даўно імкнуліся спісаць газету з раҳунку, паставіць на ёй крыж як на "неканкурентаздольнай" проці расейскамоўнай Биржы информаціи. Забарона, як гэта ні банальная гучыць, уводзіць "Пагоню" ў Пантэон. "Пагоня", заснаваная ў 1992, забароненая ў 2001", — напішуць праз 50 гадоў у чарговым выданні "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі", калі Гаспадарчы суд не скасуе свайго рашиэння. Калі скасуе, там будзе стаяць: "У 2001 спрабавалі забараніць".

Забарона "Пагоні" паказвае і на месца ўсіх і ўсяго беларускамоўнага ў найноўшай гісторыі Беларусі. Якія ж мусілі быць сапраўдныя вынікі верасьнёўскіх выбараў у

Горадні, калі так шпарка скінулі горадзенскага мэра і спынілі выхад газеты, якая для ўсёй краіны была голасам Горадні!

Як і "Свабоду" перад закрыццем, "Пагоню" шмат крытыкавалі. Маўляў, стала "проста газэтай", "правінцыйным выданнем". Аднак у гэтым былае яе сіла. "Пагоня" чыталі. У яе дасылалі турбы прыватных абвестак. Яе ведалі.

Мікола Маркевіч у гутарцы з карэспандэнтам "НН" 17 верасня абяцаў, што "Пагоня" выжыве любой цаной: будзе выходзіць у Інтэрнэце, адродзіцца пад новай назвай. Усё гэта напэўна будзе звязана з цяжкасцямі: забарона прыпала на пярэдадзені падпісное кампаніі.

Забараняюць беларускае. Газэты, кнігі, канцэрты, гурты, FM-станцыі. Адным — лібралізацыя, другім — прысуд, цэнзура, выгнанне. Як жа мосці трэба баяцца беларускага, каб забараняць тыднёвую газету з 7-тысячным накладам! Гэтак лякаюцца толькі таго, у кім чуюць свою съмерць.

Каментар у працяг тэмы — на старонцы 7.

Судзьдзі звольненыя за перасыльед СМІ

Урад Сэрбіі звольніў 21 судзьдзю за ўдзел у перасыльедзе незалежных сродкаў масавай інфармаціі за былым прэзыдэнтам Югаславіем Слабаданам Мілошавічам. Міністар юстыцыі Уладзімір Батыч заявіў, што былыя судзьдзі "абслугоўвалі" вядомыя Мілошавічаў закон аб інфармаціі. Яны прысуджалі газэтам і радыёстанцыям драконаўскія штрафы, каб спыніць іхнюю дзейнасць. Урад Сэрбіі збіраецца пазбавіцца ад 86 судзьдзяў з прычыны іхніх "перадузятай і непрафесійнай дзейнасці" ў часе кіравання Мілошавіча. Апэляція першых 21 звольненых судзьдзяў, што яны нібыта толькі выконвалі літару закону, ужо адхіленыя.

Паводле радыё "Свабода"

Партрэт зь сябрам, падобным да Ван Гога

Новае апавяданьне Адама Глебуса. Старонка 11.

Якой быць "Нашай Ніве" ў 2002-м?

27 лістапада, у аўторак, а 18.30 у Купалаўскай бібліятэцы (Харужай, 21) адбудзеца сустэреч галоўнага рэдактара "НН" Андрэя Дынька з чытачамі. Запрашаем усіх.

Газета "Наша Ніва"

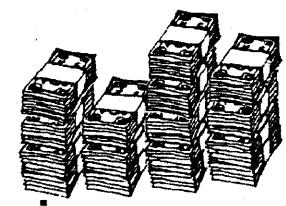
шукае журналіста на сталую працу.

Веданыне беларуское мовы і кампьютара абавязковое. Веданыне замежных моваў — плюс. Звесткі пра сябе і матэрыялы на спробу дасылаць на электронны адрес nn@irex.minsk.by

БЮДЖЭТ 2002 ГОДУ

Рост фінансаваньня адукацыі, мэдыцыны, абароны, спорту, міліцыі за кошт зыніжэнья выдаткаў на сельскую гаспадарку, транспарт, камунальныя паслугі.

Старонка 3.

ПАДПІСНЫ ІНДЕКС 63125

Першы сънег

У ноч з чацвяртага на пятніцу штурмавы вецер цыклону прынёс у Беларусь першы сънег. У цэнтры і на ўсходзе краіны раніцай 16-га было зафіксавана сънегавое покрыва 1—2 см, у Дрысе — 5 см, у Полацку — на чатыры цалі, а ў Езярышчы — аж 14 см! Праўда, пад нядзелю гэты першы сънег амаль усюды расцягнуўся.

Восень была щэпляя. Першы сънег сёлета выпаў пазнавата: у сярэднім у Менску гэта здарaeцца 7 лістапада. Самы раны сънегапад быў зафіксаваны ў 1972 г. — 29 верасня. А найпазнейшы прыйшоў сънег у Менск у год пачатку беларускага адраджэння — у 1905 г. ён выпаў толькі 16 лістапада. А ўстойлівае сънежнае покрыыва ўтвараеца ў цэнтры Беларусі калі 10 сънежня.

Сыюж. Вецер толькі дзіка гаспадарыць,

Пралятае, злосны, вуліцай насыпех, То скуче пад небам, быццам гусі, хмары I на землю сыпле белым пер'ем сънег.

Ларыса Геніюш

Сънег у Беларусі ня дзіва. Любы старэйшы беларус пацьвердзіць, што за часамі ягонага дзяянінства сънегу было куды больш. Кажуць, што, маўляў, узімку не было нават як дзіверы з хаты расчыніць. І гэта ў пэўным сэнсе праўда. У Беларусі лічыцца нормаю, калі сънег выпадае ад канца верасня да траўня. Зірніце на сямейнія фатадымкі 60-х, 70-х ці пачатку 80-х. На "кастрычніцкіх" і "першамайскіх" дэманстрацыях людзі ў футрах, цёплых шапках, рукавіцах. Пільней угледзіцесь — і ўбачыце там-сян сънег. Лішне казаць, што ападкі ў выглядзе сънегу могуць выпадаць пры тэмпературах ад 0 і ніжэй. Але пры хуткасці ветру 2—5 мэтраў у сэкунду. Калі вецер лічыцца нормаю, сънег можа растаць, не даляеўшы да зямлі, калі боль-

**Навіны за суботу
ніядзель**
**Валютнага саюзу
ня будзе**

Аб'яднаныне расейскай і беларускай валюты адбудзеца пазней за 2005 г. Так заявіў украінскі урадавай делегацыі краінік Нацбанку Пётр Пракаповіч. Ен падкрэсліў, што аб'яднаныне можа адбыцца толькі пры роўных умовах і поўным захаванні незалежнасці Беларусі, як таго патрапіць прынцыпы Эўразіязу. Г.з.

"на съялага ніколі".
**Дапамога вартайнікам
Курапатаў**

Адзін зь лідэраў БПС Але́с Гетман зъяўніўся да шараговых менчуков, грамадскіх арганізацій і Чырвонага крыжа з просьбай дапамагчі вартайнікам Курапатаў цёплай віраткай і атукам. Моладзь застаецца ў Курапатах, пільнуючы, каб дарожнікі не крачнулі пахаваннянью ахвяраў савецкага акупациі.

**Навіцкі ездзе
у Трыест**

Прэм'ер-міністар Беларусі Генадзь Навіцкі на чале ўрадавай делегацыі ляціць на саміт краінікіў урадаў краінай Цэнтральнай Еўропейскай ініцыятывы (ЦЕІ), што адбудзеца ў італьянскім Трыесте 22—23 лістапада. Разам зь ім едуць у Італію міністры эканомікі і замежных справаў.

Б.Т.

Леаніды вярнуліся на Зямлю

Уnoch з 17 па 18 лістапада жывары Аўстраліі, Цэнтральнай Азіі, а таксама ўсходніяга ўзбярэжжа ЗША пабачылі наймагутнейшыя за апошнія 33 гады мэтэрны даждж. Гэта леаніды, даўтія мэтэрчыкі, што вылятаюць з сузор'я Льва (паўночна-ўсходні сектар) і лятуць цераз ладны кавалак неба. Такую зіяву можна назіраць кожныя два гады, аднак тік прыпадае раз на 33 гады. Калісці Уладзімер Каракевіч напісаў твор пад назвай "Леаніды на вернуцца на Зямлю". Час быў брэжнёўскі, і ў назірэ пабачылі крамолу. Прыйшлося пераназваць "Нельга забыць".

LYI AH

ЛЮСТРА ДЗЁН

дзяржаўны бюджет-2002

Цана аздараўлення

Рост фінансавання адукцыі, мэдыцыны, абарону, спорту, міліцыі за кошт зынжэнія выдаткаў на сельскую гаспадарку, транспарт, камунальныя паслугі

Беларускія вытворцы чакалі ад ураду Навіцкага, што абавязыць пераход да вольных эканамічных стасунку, зъмяншэння адлічэння ў мэтавыя бюджетныя фонды, зъніжак "чарнобыльскага" падатку ды мытаў. Але настасе час першых расчараўленняў. Бюджэт-2002 адно дэкларуе часовую забарону на ўвядзеніне новых падаткаў і скарачыне падатку на прыбытак з 30 да 24%. Паводле палірэдных падлікаў, агульны падатковы прэзъменшыца ўсяго на 0,5—1%, што наўрад ці значна адаўшца на становішчы з уласнымі сродкамі суб'ектаў гаспадарання. У такіх умовах можна меркаваць, што міграцыя беларускіх капіталаў за мяжу працягненца, а замежных інвестараў прывабіць будзе складана.

Што да асноўных эканамічных паказнікаў на наступны год, дык яны заплянаваныя такія. ВУП мае павалічыцца на 4—5%, цэны вырасць на 20—27%, адносна даляра беларускі рубель патаньша на 15—18%. Пры гэтым у бюджеты дзяржавы і рэгіёнаў разам плянуецца назыўбараць (у пераліку на даляры)

- Даходы ад прыватызацыі маюць унесьці менш за 2% у бюджет наступнага году
- На ранейшым узроўні застанецца фінансаванне Адміністрацыі прэзыдэнта (2,7 млн. даляраў), кіраўніцтва справамі прэзыдэнта (25), нацыянальнага сходу (2), захаваюць асобнае дзяржаўнае фінансаванне БДУ (12,5) і БПСМ (1,4 млн.)
- Рэальнае фінансаванне дзяржаўной прэзыдэнцыі на 28%.

каля 4 млрд. 200 млн. Выдаткі бюджету маюць склацьці пад 4 млрд. 400 млн. Дэфіцит кампенсуюць пазыкі Нацбанку.

Даходы бюджету будуть складацца з заработка падатку на даданую вартасць (30,5%), падатку на даходы і прыбытак прадпрыемстваў (16,3%), падатку з грамадзянства (12,5%), акцызных збораў (8,3%), міжнародна гандлю (6,5%). Цікава таксама, што ад прыватызацыі дзяржмаёмысці разлічваюць атрыманы ўсяго каля 70 млн. даляраў, з чаго вынікаюць два варыянты: або акцыі МАЗу, "Нафтана", Мазырскага НПЗ, гарадзенскага "Хімвалакна" ды іншых даходных прадпрыемстваў будуть, як і збору, прадаваць праз прэзыдэнцкі фонд або на будуть прадаваць увогуле.

Адметным падзеяцца і расклад

выдаткаў. Заплянаваны рост фінансавання адукцыі — 820 мільёнаў даляраў мае быць патрачана на гэту сферу налета — амаль удвая перавышае заплянаваны паказнік інфляцыі. З улікам прыкладна 25%-ай інфляцыі гэта раўназначна росту фінансавання гэтай сферы ў рэальнім вымярэні на 12,5%. Рост расходаў на нацыянальную абарону ў 1,5 разу перавышае практыкі інфляцыі (на армію плянавацца выдаткаваць 130 млн. даляраў у пераліку). Вырасце і бюджет фізкультуры, спорту ды мэдыцыны (670 млн.), фінансаванне органаў дзяржаўнага кіравання (120 млн.) ды органаў Міністэрства ўнутраных справаў (225 млн.). Зь іншага боку, інфляцыя недзе на 5% абгоніць рост даціяў на сельскую гаспадарку (400 млн. даляраў). Скарочыца рэальная фінансаванне наўку (55 млн.), культуры, мастацтва й кінематографу (57), жыўлёва-камунальной гаспадаркі (310), транспарту (100), сферы сацыяльнай абароны (225), міжнароднай дзейнасці (56). Зусім кепская будучы-

ня ў дзяржаўнай прэзыдэнцыі, реальная фінансаванне якой скарочыца на 28%. На ранейшым узроўні застанецца фінансаванне Адміністрацыі прэзыдэнта (2,7 млн. даляраў), кіраўніцтва справамі прэзыдэнта (25), нацыянальнага сходу (2), захаваюць асобнае дзяржаўнае фінансаванне БДУ (12,5) і БПСМ (1,4 млн.). Зноў зусім мала будуть на год Саюзам кампазытараў ды пісменнікаў — 13 і 32,5 тыс. даляраў адпаведна.

Самая радыкальная зьмена тычацца фінансавання сацыяльных праграмаў. У наступным годзе ўрад хоча плаціць дзіцячыя дапамогі толькі за кошт сацыяльнага страхавання — фактычна забраць тыя грошы ў пэнсіянэраў. Цалкам ліквідуюць "чарнобыльскую" выплаты ў зоне, дзе забруджаны ніжэйша за 5 кіроя (якія пакінучы ўсе 100% рэгіянальных збораў падатку на прыбытак суб'ектаў гаспадарання, 91% падатку на даданую вартасць). Менавіта гэта вобласць стане адзінай, якой у парадку з 2001 г. будуть больш грошай на ўтрыманье інфраструктуры мясцових саветаў. Няма сумненняў, што да гэтага спрычынілася ўплывове магілёўскае лобі ў Адміністрацыі прэзыдэнта. Але мае важкі аргументы і ўрад, які даводзіць, што гэтак чынам ён распачынае эксперымент па падтрымцы эканомічнай слабейшай вобласці. Урэшце, падзел на рэгіёны-донары й рэгіёны-рэципіенты ёсьць амаль ва ўсіх краінах савету.

Сяржук Іваноўскі

Маштабы двара і маштабы наці

На мінульым тыдні ў *"Беларускай деловай газете"* звязаўся артыкул "Работа над памылкамі" Д.Верашчагіна і С.Ложкіна, якія займалі кіруючыя пазыцыі ў рэспубліканскім штабе перадвыбарнай кампаніі Ўладзімера Ганчарыка. Аўтары артыкулу сцвярджаюць, што прэзыдэнцкія выбары магчыма было выйграць нават у тых умовах, якія былі, і спрабуюць прааналізуць прычыны паразы.

У артыкуле досьціць слушныя заўвагі што да тэхнічнага боку кампаніі. Гэтак, асноўнай праблемай аўтары называюць слабое ўзаемадзеянне розных структураў, што прадавалі на адзінага кандыдата. Штаб не канцэптуяў таго, што дастатковай ступені дзеяньні іншых структураў, распрацаваны плян кампаніі не выконваўся, рэсурсы (якіх, на думку аўтараў, было доўшыць) выдаткоўваўся бескантрольна і часта марна. Вялікай хібай аўтары лічача тое, што ў кампаніі пераважала контрагітация, якая да таго ж ішла ад імя адзінага кандыдата.

Аднак значная частка артыкулу прысьвечана памылкам, якое на тле сучаснай беларускай сітуацыі падаеца трохі наўганным: хто вінаваты?

Паводле аўтараў, вінаваты "апазыцыі", якія "...павіслы на адзінм кандыдате, як гіра на тапелцу". Бяру слова "апазыцыя" ў двухъякім сенсе, бо "апазыцыя", як яе малююць С.Ложкін і Д.Верашчагін, анічым не адкрываліца ад тae віртуальнай "апазыцыі", вусцішнымі млюнкамі якой БТ страшыць абываталіць. Гэта "апазыцыя", якая "...за шмат гадоў не прапанавала ніякіх канструктыўных рашэнняў", "у вачах беларускай грамадзянскай" — выглядае занадта агрэсіўна" і да т.п. Уздел палітычнай апазыцыі ў фармаванні ідэалёгіі кампаніі і прынятасці тактычных рашэнняў аўтары называюць "асноўнай памылкай", якая і прывяла да паразы".

Не збіраюць барапіць гэтыю "апазыцыю", бо барапіць, зрешты, як і ганіць, — усё адно што змагацца з паветранымі млынамі. Гэта "апазыцыя" — фантом абыватальскай сівядомасці, спароджаная працяглай дэмнізацыяй

усяго супраціўнага цяперашняй уладзе. Але трэба канстатаваць, што гэта дэмнізацыя сігнірула далей, чым магло здавацца.

Робячы выяснову аб тым, што выбары можна было выйграць, аўтары артыкулу менш ці больш выяўляюць выходзяць з некалькіх прыпушчэнняў, праўдзівасць якіх імі пад сумнёве не бярэцца:

— прыхільнікі "апазыцыі" гатоўвя галасаваць супраць Лукашэнкі за кожнага іншага;

— прыхільнікі Лукашэнкі галасуюць толькі за Лукашэнку і супраць кожнага іншага;

— перадвыбарная кампанія адзінага кандыдата мусіла быць скіраваная на тое, каб перацягнуць на свой бок усіх, хто "ні вызначыўся".

Дапусцім, што штаб кампаніі Ганчарыка ў выніку арганізацыйнага бязладзіця ці шматуладзіця не ўдалося ў жаданай ступені данесці да выбаршчыкаў тое, чым штаб мерыўся звыбіць іх да выбараў свога кандыдата. Дык чым жа меркавалася прыцягнучы выбаршчыкаў на свой бок?

Аўтары артыкулу кажуць, што выбаршчыкамі на гэту дэмакратыю, а важныя собскі дабрабыт. Гэтаму не запрэчышь. А далей піяноўцы беларускага палітычнага PR-у пералічаюць тое, што "выклікае адмоўныя эмоцыі" ў гэтай часткі выбаршчыкаў: "слова 'апазыцыя', тэма вяртання нацыянальнай сымболікі, беларуская мова (!!!)...". Тады як "найкарацейшы шлях да іх сэрцаў" — падтрымка Масквы". Каментар, байдз, непатрэбны.

І якім жа мусіў быць адзіні кандыдат, каб прабіць "шлях да іх сэрцаў"? З аднаго боку, адзіні кандыдат на мусіў быць "апазыцыянарам". Зь іншага боку, адзіні кандыдат на мусіў быць "антыподам Лукашэнкі" (адразу падумалася, ці не Сурвіллу маюць на ўвазе: жанчына, з валасамі й без вусоў, сталая, спакойная і г.д.), бо "працаўца сярод электтарату Лукашэнкі бессенсоўна".

Падсумоўчы: кандыдат на мусіў арыентавацца на няўзімную катэгорыю выбаршчыкаў і быць няўзімным. Што й атрымалася.

Схематызм, чорна-белая бачаньне, у якіх аўтары артыкулу папра-

каюць палітычную апазыцыю, ім самім уласцівія на ў меншай ступені. Адно што чорныя ды белыя палі адных і другіх не супадаюць.

Сяргей Ложкін браў уздел у арганізацыі шэрагу пасыльных перадвыбарных кампаніяў, у тым ліку ў перадвыбарнай кампаніі цяперашняга дэпутата ППНС Ю.Марозава. Свой станоўчы досьців з той кампаніі (прыкладам, вялікае значэнне працы валанцёраў) ён пераносіць на прэзыдэнцкія выбары. Кажучы пра рознасць маштабаў, аўтары артыкулу сцвярджаюць, што "выйсьце было адно — правесыі кампанію як то парламэнцікі выбараў адначасна", то бок замніца агітацыю праз масмэдіі з прычыны іхнай недаступнасці працай валанцёраў. Але гэту рознасць маштабаў піяноўры беларускага PR-у ўспрымаюць толькі ў колькасным вымярэні. Хоць выбары прэзыдэнта — гэта нацыянальныя выбараў.

Беларуская нацыя, на жаль, выбрала Лукашэнку — які б ён ні быў, ён адлюстроўвае сучасны стан ейнага развіўція. У 1994 г. Лукашэнка ўзяў тое, што кепска ляжала. Чаму кепска ляжала — ужо іншыя пытальні. За сем гадоў сваёй улады ён стварыў і ўмацаваў простую і ўзбуджуючу національную канцепцыю — канцепцыю славутай "чаркі і скваркі". Сакрэктна пасыху — наяўнасць у яго пэўнага хай прымітыўнага, хай непрыгожага, але цэльнага і реалістичнага адчування нацыі, альбо насельніцтва Беларусі калі хочаце.

Выбары-2001 прыцягнулі агульную ўвагу да такай новай для Беларусі зявы, як палітычны PR. Выйтраваць выбары сёньня немагчыма без сучасных тэхналёгій, бо гэтымі тэхналёгіямі валодае працяўнік. Аднак любыя тэхналёгіі ні на што ня здатныя ў маштабах краіны, у нацыянальных маштабах, калі за імі не стаіць пэўная канцепцыя згаданага вышэй кшталту, пэўнае адчуванне нацыі. Тутэйшыя PR-тэхнолагіі мусіць гэта ўсё доказаць — калі хочуць перамагаць і рабіць сабе кар'еру тут, а не разгляджаюць Беларусь як пляцоўку для эксперыменту ці шкалень-

ня перад выступам на вялікай рэспубліканскай сцене. Упэўненасць Д.Верашчагіна і С.Ложкіна ў будучых посьпехах — "Здолец улічыць яе (перадвыбарнай кампаніі) урокі — зможам перамагаць" — пакуль падаеца беспадставнай. Калі гэта ўсе візія — на змоажце.

У канцы артыкулу ягоныя аўтары бадзёра заклікаюць: "Толькі наяўнасці на прэзыдэнцкіх выбараў" — наяўнасці барацьбы за дэмакратычную барацьбу супраць Лукашэнкі" — ну зноў жа слушна, але ў гэтым канкрэтным выпадку карыцца сказаць аўтарамі "Ня веру!" Станіслаўскага. Электарат гэта і зрабіў.

"Работа над памылкамі" сп.Верашчагіна й Ложкіна сапраўды прыліває съяўту на прычыны пазыцыі — хоць і не зусім так, як задумалася аўтарамі. Яна паказае павярхонасць тых, каму даверылі ўзначаліць выбарчую кампанію антылукашэнскага стану.

Алесь Пяткевіч

Эдвард Людовіч

Бывай, Расея

Новыя сацыялягічныя даследаваныні НІСЭПД засьведчылі, што колькасць прыхільнікаў інтэграцыі з Расеяй сярод беларусаў працягвае скрачанца.

За 7 апошніх месяцаў заціктых прыхільнікаў інтэграцыі, якія галасавалі за ад'яднанне Беларусі й Расеі ў адну дзяржаву, паменела амаль у 2,5 разу: у сакавіку гэтых было 36,4% ад альтаных, у кастрычніку — 15,6%. А колькасць працяўнікаў беларуска-расейскай інтэграцыі за гэты час павялічылася з 16% да 20,8%.

За саюз, але абавязковы суверэнны дзяржаваў, выказ

Амэрыканцы дабіліся свайго

Амэрыканцы даказалі свою ма-
гутнасць, прымусішы талібай па-
кінцуз Кабул. Задачы пабудовы
асноўа сучаснай дзяржавынасці і
грамадзянскай супольнасці ў
краіне, што стала прыстанішчам
бэн Ладэн, даць рады цяжкі.

Аўганістан, як многія іншыя
дзяржавы "трэцяга съвету", паў-
стаў на нічайнай зямлі паміж Ра-
сейскай і Брытанскай імперыямі.
Эмір Абдурахман у XIX ст. пры-
дапамое войска ѹ брытанскіх гро-
шай стварыў там нейкае падабен-
ства дзяржавы, крывей і грашыма
падпардкоўваючы сабе асобныя
групы й племёны. Але цэнтрапіза-
цый аўганскай дзяржавы заўжды
сутыкалася з нежданчым мяс-
цовых племёнаў і кланаў падпа-
рдкоўвача Кабулу.

Супольнасці, якія мы завэм аў-
ганцам, ужо колкі тысячагодзь-
дзяў жывуць у стане племянной
анархіі, "вайны ўсіх супраць усіх".
Гэта сетка кланаў, племёнаў, ля-
кальных федэратацый і асобных
народаў ды разлігічных групах.
Толькі перад пагрозай уварвання
чужынцаў ці рэлігійнай вайны аў-
ганцы кансалідуюцца. Калі ж па-
грозы звонку няма, іхныя федэр-
аты распадаюцца.

Аўганскія племянныя кіраўнікі,
а таксама палявыя камандзіры са-
сваймі жаўнерамі, шпіталіямі, шко-
ламі, падатковай систэмай зьяў-
ляюцца там адзінай рэальнай ула-

дай. Дзяржава заўжды была
чымсьці чужким для горцаў. Ка-
роль Загір Шаг, якога ўсё часцей
згадваюць зараз у якасці будучага
кіраўніка дзяржавы, акурат на
гэты любові да свабоды і спатык-
нуўся, калі пры канцы 60-х паспра-
рабаваў увесыці ў краіне парля-
мэнтскую манархію, а ў выніку да-
веў краіну да хаосу. Напрошваец-

ца аналётгія з нашай
Рэччу Паспалітай XVIII ст. і е "зала-
той вольнасцю", якая прывяла да
зьнікнення краіны з географічнай ма-
пі.

У Аўганістане два дзесяцігодзідзі
войнаў канчаткова зънічылы дзяр-
жаўныя структуры, чыя легітімнасць і
папулярнасць сярод рэгіональных
уладароў заўжды была мізэрнай.
Праблема міжна-
роднай суполь-
насці зараз будзе
заключацца ў тым,
як стварыць у Аў-
ганістане дзяржаў-
ную структуру, што
магла бы функцыя-
наваць, напрыклад,
у выглядзе на надта

жорстка цэнтралізаванай федэраль-
най з аўтаномнімі правінцыямі.

Мяркуецца, што рэформа палі-
тычнае арганізацыі Аўганістану
мае пачацца з так званай Лoi
Джыргі (рыхтыкі нашаўнік Валь-
ны Сойм), падчас якой племянныя
кіраўнікі вырашачаюць лёс краіны ды
форму дзяржаўнага ладу. На-
зіральнікі заўважаюць, што калі

нікога ня крыўдзіць і дазволіць
кожнаму чалавеку адпаведнага
статусу браць удзел у Сходзе, то
личба дэпутатаў вырасце да дзя-
сяткі тысяч.

Аўганцы адкдаюць наша разу-
меныне дзяржавынасці на ка-
рысы племянной самадастатко-
васці і свабоды. Менавіта гэтыя
каштоўнасці, роднасныя нашай
"залацітой вольнасці", насељнікі
Гіндукшу бароніць ад якоў.

Адна з асноўных функцыяў
дзяржавы — манаполія на ўжы-
ваньне гвалту. Іншымі словамі,
дзяржава пакідае за сабой права
забысьцівчаць бясыпку грамадзя-
най і караць іх ды арганізоўвае
для таго войска. Каштоўнасці
традыцыйнай аўганскай культуры
цалкам процілеглія — самаабора-
на, самасуд і незалежнае ад дзяр-
жавы самавольства — як беларус-
кае "шляхціц" на гародзе роўны
ваядзе". Карабспандэнт *Guardian*
піша з Аўганістану: "Аўганцы не
скараюцца. Яны толькі перахо-
дзяць на іншы бок". Кожны палітык
камандзір і солтыс глухога кішлака
мае на ўсяцькі выпадак два сыцагі —
белы штандар Талібану ў тры-
калёр Паўночнага хаўруса.

Зрэшты, калі амэрыканцы здо-
леюць арыштаваць мулу Амара і
бэн Ладэн, Аўганістан і ўсе яго-
ныя кішлакі могуць перастаць іх
цікавіць.

Сяргей Радштейн

Эганс Нэйманіс: "Беларусы зусім як латышы"

Учора Латвія
адзначыла
Дзень незалеж-
насці. 18 лістапада 1918 г. паў-
сталі першыя
незалежная
латвійская дзяр-
жава. Да воль-
нага жыцця
Латвія, як і Бе-
ларусь, вярнулася ў 1991 г. З наго-
ды Дня незалежнасці Часовы па-
вернаны ў справах Латвійскага Рэ-
спублікі ў Беларусі Эганс Нэйманіс
даў інтэрв’ю карэспандэнту "НН".
Першым нашым пытаннем было:
як традыцыя латвійскай дзяржа-
ўнай племянныя
20-30-х упływaе на ця-
прашнія жыццё краіны?

Э.Н.: Істотна ўпływaе. Нашыя
бацькі ѹ дзяды жылі ѹ незалеж-
най Латвії, якая ѹ 20-30-х
разъвівалася паводле законаў
рынкаўскай эканомікі ды доўгі час, да
усталявання дыктатуры прэзы-
дэнта Ульманіса, у дзмакратыч-
ным кірунку. Калі мы ѹ 1991 г. ад-
навілі незалежнасць, мы мелі ня
толькі абстрактны ѹяўленыні
пра тое, як далей жыць. Мы мелі
магчымасць парадаўнічаць, як
мы жылі ѹ міжваенны час, што
мы хочам месці цяпер і што можам
пераняць з часоў першага незалеж-
най Латвійскага Рэспублікі, а што трэба мяніць. У 1991 г.
шмат якія законы даваеннае
Латвіі былі адноўлены. Найперш
— гэта Канстытуцыя (*Satversme*),
якую пазней дапоўнілі некаторы
пункты. Таксама цалкам
быў адноўлены зь нязначнымі
зменамі Закон пра грамадзян-
ства.

"НН": У Латвіі значны пра-
цэкт капіталу належыць г.зв. ра-
сейскамоўным неграмадзянам. Ці
не стварае гэта пагрозы экано-
мічнай незалежнасці краіны?

Э.Н.: Я мяркую, няма патрабо-
ў перабольшваць значненне таго,
каму належыць капітал у нашай
краіне. Папраўдзе, спасярод
бізнесаўцаў шмат расейцаў, але
гэта не абавязкова неграмадзяне.
З 600 тысяч латвійскіх расейцаў
больш за 300 тысяч — грамадзяне.
Сама галоўнае — ці працуюць
яны на карысць Латвіі.

"НН": 14 лістапада Эўрапейскі
суд правоў чалавека пачаў раз-
глядаць справу Таціяны Сылівенкі,
якую дэпартавалі з Латвіі як
жонку былога вайсковца Савец-
кае Арміі. Кабета пратэстуюці
супраць свае дэпартыцы, а расейская
назіральнікі кажуць, што калі эў-
рапейскі суд здаволіць ейны па-
зой, то гэкткі ж пазовы скіруюць
тысячы пакрыўдженых латвій-
скіх сваекоў былых са-
вецкіх вайсковцаў. Як бы Вы пра-
каментавалі гэту ситуацыю?

Э.Н.: Я не хадеў бы гэлага ка-
мэнтаваць. Латвія й Расея ў 1994 г.
падпісалі дамову пра вывад ра-
сейскіх войскі з Латвіі. Гэтых
людей выслалі з Латвіі не таму,
што яны некаму не спадабаліся, не
тому, што яны расейцы, а таму,
што дамова між Расеяй і Латвіяй з
1994 г. прадугледжвала, што з
Латвіі павінны быті выехаць усе
расейскіх вайсковцы разам зь се-
м'ямі.

"НН": Беларусь мяжуе з Лат-
галіяй. Латгалы складаюць значную
частку насељніцтва Латвіі.
Латвійскі ўрад уважае латгалу
за этнографічную групу. Чаму б
не надаць ім нацыянальна-куль-
турную аўтаномію?

Э.Н.: За апошні 10 год я нівод-
на разу ня чую пра жаданьне
латгалу мец нацыянальна-куль-
турную аўтаномію. Латгалы ды-
ялякт даволі істотна розніца ад
латыскай літаратурнае мовы, але,
апрача гэлага, я не адчуваю знач-
ных адрозненіньняў. Так, у Лат-
галіі моцнае каталіцтва, у рэшце
краіны — пратэстанцтва, але я не
зайважаю, каб латгалы ідэнтыфі-
коўвалі сваю тэрыторыю як асоб-
ную частку Латвіі або хацелі ства-
рыць нешта накшталт Латгалы-
скага аўтаномнае акругі.

"НН": Як сп.Нэйманіс пачува-
еца ѹ Беларусі? Ці змянілася ѹ
гэта стаўленне да нашае краіны?

Э.Н.: Якім дзённым гэта ні здава-
лася б, але я бачу вялікое пада-
бенства між Латвіяй і Беларусі. Есьць
шмат супольнага ѹ нашых
арнамэнтах, нашых песьнях (ме-
навіта ѹ іх настраёвасці). Гэткую
выснову я зрабіў, грунтуючыся на
этнапыхалагічных адметнасцях
беларусаў і латышоў. (З адукацыі

Навіны за тыдзень Жукаўца выдадуць Беларусі

Акруговы суд у Беластоку пас-
танавіў, што "бракуе падставаў,
каб съцвярджаць, што ў Беларусі
Андрэя Жукаўца на будучы су-
дзіць у адпаведнасці з бела-
рускім законадаўствам". Гэта
робіць экстрадыцыю Жукаўца цал-
кам магчымай. Сам беларускі бізі-
несовец з выракам суду нязгодны і
лічыць, што беластоцкі суд знаход-
дзіцца "пад ульп'ям дыпламатыч-
ных органаў Беларусі альбо бела-
рускіх спэцслужб" і хоча прадэ-
манстраваць ляльнасць да бела-
рускага рэжыму".

Андрэй Жукаўец уцёк у Польшчу дva гады таму, пасля таго як беларускія праваахоўныя органы абвінавацілі яго ў махлярстве з кредитамі. Сам Жукаўец кажа, што гэтым чынам рэжым хоча пакараць яго за то, што ён даваў гроши апазыціі. Цяпер Жу-
каўец мае тыдзень, каб скласці апэляцыю. Інакш — арышт і экстрадыцыя.

Аляксей Дзікавіцкі, Варшава

З'езд у Беластоку

Учора ў Беластоку адбыўся 14-
ы з'езд Беларускага грамадзка-
культурнага таварыства (БГКТ).
БГКТ спэцыялізуецца на правяд-
зеніні культурных імпрэзай і фэ-
стываліяў. Узначальвае таварыства
Ян Сычоўскі, які прайграў на міну-
лых выбарах у Сенат.

Украінцаў стала менш

Ад пачатку гэтага году насељні-
цтва Украіны зьменілася на
300 тысячай і зарас складае краіху
боля за 48 млн чалавек. Апрача
натуранай сымяротнасці, насељ-
ніцтва памяняшацца і за кошт вы-
езду за мяжу на заробкі. У 1991 г. в
Украіне жыло 52 млн чалавек.

Кіеў умацоўвае межы

Кіеў просіць у Эўразіяту гро-
шай на закупку абсталяваньня для
аховы межаў з Беларусі і Расеяй.

Чэхі найбольш шануюць лекараў

Чэхія апытаці, якія прафесіі
яны шануюць больш за ўсё. На
першым месцы аптынуліся лекары.
За імі — выкладчыкі ВНУ, трэцяе
месца падзялілі школы настаўнікі
і суддзяў. Найменш шанаваныя
професіі звязаныя з палітыкай.
Самая непрастыжная — народны дэпутат, чыю работу чэхі, па выні-
ках апытаўніцтва, ацанілі толькі на
адзін бал вышэй за працу прыбі-
ральщыцы. На чэскага прэзыдэнта
гэта нелюбюць да палітыкаў не
распаўсюджваецца — як і 12 гадоў
тому, Вацлаву Гаўлу вераць больш
за 70% грамадзяніў краіны.

Расейцы ня хочуць вайны ў Чачэнії

Згодна з апытаўніцтвамі, сёняння за
пачатак перамоўаў з чачэнскімі
незалежнікамі выказваеца пало-
ва расейцаў. Два гады вайны знач-
ны зменылі іхнюю ваяўніцасць —
у 1999 г. у разгром чачэнцаў верылі
44%, сёняння — 23%. На пачатку вай-
ны за ўтрыманье Ічкерый ў склад-
зе Расейской Федэрэцыі любымі
способамі выступалі 30%, цяпер —
25%. Толькі чатыры чалавекі з дзе-
сяці шкадуюцца пра магчымыя выхад
Чачэніі з Расеі.

Падрабляюць аднадаляравыя купюры

У Кангрэс ЗША паступілі даку-
менты, якія сведчаць пра тое,
што зараз у сувеце найбольш пад-
раб

З УСІХ СТАРОН

Polityka паведаміла, што сярэдні заробак у Польшчы — 487 даляраў, і на друкавала сьпіс заробкаў у залежнасці ад рэгіёну і прафесіі.

Самая бедная ў Польшчы — некваліфікованая працаўнікі. Сакратарка варшаўскага дзяржліцэю атрымлівае 115 даляраў у месяц. Столікі ж — палова стаўкі прыбіральшчыцы ў банку на заходзе краіны. Вясковы настаўнік польская мовы атрымлівае 125 даляраў, настаўніца ангельской мовы ў павятовым гарадку — 180. А ўжо настаўнікі гісторыі ў Беластоку, маючы 24—30 гадзінай нагружкі ў тыдзень, зарабляюць 180—220 даляраў. Магчыма, таму выпускнікі Гарадзенскага ўніверситету і бягуць у польскую школы.

Прадавец уроцлаўскага супермаркету зарабляе 250 даляраў. 400 даляраў у месяц маюць доктар у варшаўскай больніцы, інжынер-садавод, археолаг у прыватнай уроцлаўскай фірме і кіроўца гарадзкога аўтобуса.

500 даляраў зарабатываюць біржавы маклер-пачатковец, сакратарка-рыэлтарка, брыгадзір фірмы па продажы аўтапакрышак, фатограф пазнанскае рэкламнага агенцтва.

600 даляраў — заробак выкладчыка варшаўскай ВНУ, дырэктара сталічнага ліцэю, галоўнага бухгалтара будаўнічай фірмы.

Уроцлаўскі ды-джэй мае 750 даляраў, 800 — уладальніца кас-

Навіны з Вільні Універсам XVI ст.

На Ратушнай плошчы ў Вільні археолагі знайшлі рэшткі будынку XVI ст. Ён меў два паверхі, даўжынёю быў 130, а шырынёй 15 мэтраў. У ім месціліся крамкі й майстэрні. Віленскі археолаг Касцюціс Каталінас кажа, што па функцыях будынак нагадваў сёньняшнія ўніверсамы. Разбурылі яго на мяжы XVIII—XIX ст.

Насельніцтва паменшала

Паводле перапису, насельніцтва Літвы зменшилася ў параўнанні з 1989 г. на 184 тыс. і складае цяпер 3 млн. 491 тыс. жыхароў. За гады незалежнасці з Літвы выехалі 50 тыс. савецкіх вайскоўцаў з сям'ямі. Яшчэ 120—130 тыс. вые-

мэтычнага салёну ў павятовым цэнтры.

Ад тысячы даляраў маюць добры натарык, тэлевядучая рэгіянальная каналу, прыватны стаматолаг, дырэктар турмы.

1250 даляраў зарабатываюць трэцінэр футбольнай каманды трэцій лігі, журналіст павятовага радыё, шараговы судзьдзя. 1500 даляраў маюць дырэктар страхавой кампаніі, мэр невялікага гарадка, трэнэр вядомай гандбольнай каманды.

Пражылковы ж мінімум у Польшчы на аднаго чалавека складае недзе 170 даляраў у горадзе і 120 даляраў у вёсцы. Больш за ўсё атрымліваюць кіраўнікі банкаў, буйных прадпрыемстваў — колькі сотняў тысяч даляраў у год. Але і называць гэта заробкамі цяжка.

А беларус-нелегал, што працуе на будоўлі пад Варшавай па 6 дзён у тыдзень і па 12 гадзінай у суткі, можа зарабіць 280—300 даляраў у месяц. А жытло бясплатнае, бо ў бараку.

Відаць, што ўсход і цэнтар краіны бяднейшыя за заход і поўдзень, таму і заробкі рознічацца.

Мікола Бугай

халі на Захад — ці як эканамічныя эмігранты, ці вучыцца. У 1989 г. на кожную тысячу мужчынаў у Літве прыпадала 1113 жанчын, зараз — 1139. Цікава, што зъменышлася насельніцтва ўсіх буйных гарадоў: камунальныя плацяжы такія дарагі, што шмат хто перабраецца з гораду ў вёску.

Застанецца чатыры расейскія школы

Селата ў Вільні з-за малой колькасці вучняў былі зачыненія тры расейскія школы. Гэта звязана са зъніжэннем нараджальнасці і пашырэньнем польскамоўнае адукацыі (раней многія палікі вучыліся ў расейскіх школах). Агулам да 2010 г. плянуюцца пакінуць у літоўскай століцы дзве расейскамоўныя школы і дзве гімназіі.

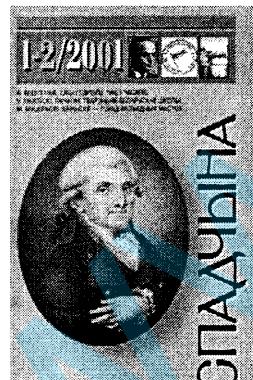
С.Б.

ПАДПІСКА 2002!

Падпісацца на часопіс "Спадчына"
можна ва ўсіх аддзяленнях
"Белпошты" і "Белсвяздруку"

Наш індэкс — 74988

Пытайцесь пра дадатковую
інфармацію да каталогу

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі й частоты ад 28 кастрычніка 2001:

18:00 - 20:00	7190 кГц (41 м)	22:00 - 24:00	6010 кГц; 6170 кГц (49 м)
	9615 кГц (31 м)		9845 кГц (31 м)
	15460 кГц (19 м)		1188 кГц
20:00 - 22:00	6150 кГц (49 м)	06:00 - 08:00	6140 кГц (49 м)
	7280 кГц (41 м)		9635 кГц; 9835 кГц (31 м)
	9835 кГц (31 м)		1188 кГц

Заўсёды на сярэдніх хвалах частата — 612 кГц

Інтэрнэт: www.svaboda.org Адрас: 220005, Менск-5, п/с 111;

RFE/RL, box 3, Vinohradská 1, Praha 110 00, Czech Republic

НАСТРОЙЦЕСЯ НА "СВАБОДУ!"

Пра Расею

21-22 лістапада ў Маскве адбудзеца небывалы па сваіх маштабах Форум грамадзянскай супольнасці, у якім возьмуць удзел расейскія грамадзкія няўрадавыя арганізацыі ўсіх кірункаў дзеяноўніцтва з аднаго боку і прадстаўнікі ўладаў — з другога (у tym ліку прэзыдэнт Расеі Путін). Асноўная мета форуму — абмеркаванне шляху развіцця грамадзянскай супольнасці ў Расеі і яе ўзаемадзеяньня з уладай. Сход будзе праходзіць у Крамлёўскім палацы.

Гэтая падзея выклікала неаднозначную рэакцыю ў асяродку грамадзкіх арганізацыяў і ў СМІ. Шмат хто з расейскіх грамадзкіх дзеяючых бачыць у форуме спробу дзяржавы ўсталіваць контроль над грамадзянскай супольнасцю. Арганізатары гэткіх закіді адпрэчваюць. Ясна адно: у пусцінскай Москве, пра якую кажуць, што яшчэ ніколі пасля часу Пятра I "яна не зымшчалася так далёка на Захадзе", няўрадавыя арганізацыі разглядаюць як важны інстытут грамадзтва.

Ня то ў Беларусі, хоць беларускі "трэці сектар" часта ацэньваюць як адзін з наймацнейшых у нашай частцы Эўропы (вядома, што міжнародны фондаці, якія займаюць ўмацаваныем грамадзянскай супольнасці, зібраюць выпраўляюць актыўістамі украінскага "трэцяга сектару" на стажыроўку ў Беларусь). Для беларускіх уладаў няўрадавыя арганізацыі — варожая сіла. Улады ўдаюць, што іх няма, што яны ніяко не граюць ніякай ролі.

У "НН" расейскі Грамадзянскі форум каментуе міжнародны каардынатор выканайчама бюро Асамбліі няўрадавых арганізацый Беларусі Ірына Віданава.

Мы гэткае “праходзілі”

Беларускія няўрадавыя арганізацыі засяроджаныя на падвойні вынікаў выбарчай кампаніі і выпрацоўцы ўласнай стратэгіі і тактыкі разыўніцца ў пасыльяварнай сітуацыі. Машыны, таму Грамадзянскі форум у Москве не знаходзіцца ў цэнтры ўвагі нашага трэцяга сектару. Дыя сур'ёзна абміяркоўваць гэтую падзею можна будзе толькі пасля таго, як форум завершыцца, бо ў Расеі звязы аў намерах могуць і на мэць рэалльныя вынікі. Тоэ, што расейскія грамадзкія арганізацыі насыцярожана ставяцца да форума, сведчыць пра недавер з боку грамадзянскай супольнасці да ўладаў Путіна.

Сумны беларускі досьвед "грамадзкага дыялягі", які не прывёў да канкрэтных вынікаў, але мае іншатыўныя для трэцяга сектару наступствы, прымушае вельмі крэтычна разглядаць такія ініцыятывы, калі яны зыходзяць ад дзяржавы. У Беларусі пасля "дыялягу" пачаўся моцны наступ на грамадзянскія арганізацыі, улада імкнецца падпраадкаўваць іх. Таму ў найбліжэйшай перспектыве нейкія канструктыўнае партнэрства паміж грамадзянскай супольнасцю і дзяржавай у Беларусі падаецца немагчымым. Цікава, чым скончыцца спроба ўсталівання гэткага партнэрства ў Расеі.

Ірына Віданава

27 тыс. расейцаў памерлі ад гарэлкі

У Расеі ад ужывання няякай алькагольнай прадукцыі сёлета памерлі ўжо 27 тысяч жыхароў. П'юць усё, што гарыць...

IN MEMORIAM

Мацярык кізікаў

"Простым паваротам рэгулятра на сталёвых дзвярьнях старшая сястра можа пускаць насычены гадзіннік з такою хуткасцю, як ёй трэба: заманулася ёй паскочыць жыцьцё, яна пускае яго хутчэй, і стрэлкі круціца на цыфэрбліце, як сілкі ў коле".

Прыўвёў гэтую цытату зь "Зязюльчынага гнязда" дзеля ілюстрацыі ўласных пачуццяў. Пасьля сарака неік асабліва востра адчуваеш плынъ часу: валадар хронуса безразважна круціць рэгулятар, час ляшціц і ўсё, што хвалявалася колісі сэрца і разум, незваротна патанае ў шэрым калейдаскопе дзён. Але што дзяўна: тыя два золкія верасьнёўскія дні, калі я, паваліўшыся на тапчан і паклаўшы на грудзіну тры сышткі "Новага міру", чытаў раман Кізі "Палёт над гняздом зязюлі", запомніліся да драбностак. Было гэта ў 1987-м, у таёжным цімленскім пасёлку, за сотні кіляметраў ад цывілізацыі; знадворку сільвія віскучыць, па даху вагончыка, у якім я жыў, ляскатала адараўана бляха, а па мокрай шыбе паўзла, спрабуючы выбрацца на сухое, самотная мушка.

"Уяўсі сабе, — казаў герой раману індэзайцу Бромдэну, — Вялікі Правадыр Бромдэн ідзе па бульвары — мужчыны, жанчыны і дзяці задзіраюць галовы і глядзяць на яго", — я чытаў гэтыя радкі і ўяўляў, як мы, трэх маладых хлопчыкі, ішлі ў верасьні 70-га па наваполацкай вуліцы, басанож, у падзёртых капелюшах, у кашуліях, расквечаных анілінавымі фарбавальнікамі на горай ад таго аўтобуса, на якім Кізі выграўляўся ў свае вандроўкі, і мужчыны, жанчыны і дзяці задзіраюць галовы ѹ глядзелі на нас. Як і герой знакамітага раману, мы бунтавалі. Дзяржава, у якой мы жылі, давала сваім грамадзянам мінімум даброт: малагабарытную двуххлакаўку, сціплую ежу, нейкую вонратку — той жа баленевы плащ на плечы. Мы прагнулі большага, нам было цесна ѿ савецкім малагабарытным загоне. Нам хацела слухаць "Бітлз" і "Ролінгай", чытаць Кізі і Бёрджэса, наслідзіць на худых азадках "лавісаўскі" лэйбл, мы марылі наведаць Ліверпуль і фэст у Будстаку, а яшчэ мы прагнулі, узбіўшыся на званцу сваёй недасяжнай мары, дыхнуць на поўную грудзіну і плюнуць на ленінскі камсамол. Дакладней, на прылізаных камсамольскіх вахакаў, якія ў тых далёкіх 70-я гады спрабавалі нас выховаць.

Надарылася тое, што і павінна было надарыцца. Мушка, якая заўхадзілася на мокрым шкеле, так і не выбралася на свой мачярык, вязень псыхушкі Макмёрфі — герой "Зязюльчынага гнязда" — зазнай паразы, бунтар Кен Кізі ўрэзцае махнушу ѹ ўсё рукою і зъехаў у Арэгон, дзе стаў вырошчваць сельдэрэй і арты

Уладзімер Содаль

Сёлета 60 гадоў, як бальшавіцкія камісары звяялі з жыцьця аднаго з самых вялікіх беларусаў XX ст. — жыцьцялюка Аляксандра Ўласава, рэдактара першай праўдзіве народнай у Беларусі газеты "Наша Ніва", эканаміста, асьветніка, сэнатора, чалавека, які разам са сваімі аднадумцамі дамагаўся для Беларусі незалежнасці, вольнасці.

То як хто памятае ў роднай стаўронацы Ўласава?! Ці памятаюць? Паспрабуем пашукаць сядрод таго люду, дзе ён жыў, — у Мігаўцы і ў навакольных вёсках — Дзяшкнянах, Шалухах, Піцюолях, Гранічах. На гэты раз я выбраўся ў дарогу з Міколам Лавіцкім, чалавекам, чуйным да слова, да нашага нацыянальнага жыцьця. Выбраўся на ягоных равэрках, з тэлекамэрой. З Пралесак паўз Купалаву Вязынку ў суседнія з Мігаўкай Дзяшкняны.

Праляцеўшы на роварах кулём з Дзяшкнянскай гары ледзь ня цэлы дармовы кілемтар, мы тармазнулі ля першага двера. Наважыліся адсюль распачаць свае роспіты. Двор быў абжыты, дагледжаны. Але з хаты доўга нікто не выходзіў, "Паехал!" — сказаў мой падарожны. "Пачакаем!" — запярочыў я і вось тут якраз выйшла гаспадыня. Разгаварыліся, патлумачылі, што нас цікавіць. Яна сказала, што звяскоўцаў можа што-кольків распавесці пра Мігаўку і яе гаспадара. Звідзеніцца, Веру Закрэўскую і Эдуарда Дашкевіча. Толькі яна скончыла гэты свой пералік, як з суседнія вулачкі выйшаў чалавек з жалезнім молатам у руці. Апрануты будзённа, нібыта толькі трактар ці сеялку ладзіў.

— А вось і яшчэ адзін мігавец ідзе! — сказала гаспадыня. — Ягоны бабка ва Ўласава ці то парабкам, ці то арандатарам быў.

Чалавек пачаў, зацікавіўся, што гэта за людзі, што пра яго гаворачы, падышоў. Павіталіся. И ён пацьвердзіў, што ягоны тата служыў ва Ўласава, жыў на ягонай сядзібе. На гэтай сядзібе гадаваўся і ён, Янка Яблонскі. Гэтак жа звалі і ягонага бацьку. Малодшы Янка нарадзіўся ў 1933-м, дык тое-сёне памятае пра гаспадара Мігаўку. Прынамсі, распавеў, як рабавалі бібліятэку Ўласава.

...У 1939-м прыехалі дзіве праконныя фурманкі з рознымі ўпайнаважанымі, і давай тывя кнігі з хаты Ўласава ахапкімі насыць. Нанасілі два вазы з каптуром ды ўжо крануліся, а адна кніга зъеха-

Ізноў Мігаўка, ці Апошнія съведкі

Аляксандар Уласав

ла з возу, дык я падхапіў яе. Там такія файныя коні, валы, каровы, быкі на малюнках былі — галіндзкія, швайцарскія, што я не стрымаўся, прытаяў: "Хай мне будзе!" — падумаў. Так тая кніга мне спадабалася... Але я мала пакарыстаўся той кнігай: вайною згарэла разам з хатою. А тыя, што павезылі на фурах у Радашкавічы, такія ня кожкія бібліятэка мела. Усё эканамічныя, па гаспадарцы. У тоўстых чырвоных вокладках...

Яшчэ Янку Яблонскаму ў памяці табліца белая — шыльда, прымацаваная да дрэва. На ёй чорнымі літарамі было вылісаны: "Мігаўка — фальварак Аляксандра Ўласава". Трошкі і самога Ўласава памятае: магутны, як асілак, здавалася, замля пад ім прагненіца. Голос, як труба, глухі, згчны. Вучыў людзей жыць, гаспадарыць... Стараўся ўсё для науки...

Усё, што расказваў Янка Яблонскі, Мікола Лавіцкі зъяніў на тэлекамэру. Праўда, напачатку Янка ўпірціся: здыміца ня трэба! Навошта! Ен так апрануты. Няголены. От, паслушаў і годзе. Але Мікола малайчына: пераканаў, угарварыў, што для вёскі гэта натуральна. Тут няма калі моднічады фарсіць...

Ну, але дзякую спадару Янку за ягоныя згадкі і гайды далей, да 94-гадовай Веры Закрэўскай. Вось дзе, думалася, пачуем успамінаў і згадак пра Ўласава! Але бабка Веры выправіла нас у Мігаўку: "Там ёсьць Верка Галубовіч. Ніхто за яе лепей вам не раскажа пра Ўласава і Мігаўку, як яна. Яна там нарадзілася, там гадавалася. Бацькі яе хаўрусовалі з Ўласавым... Яны былі суседзі..."

Па дарозе мы заскочылі ў яшчэ адзін дзяшкнянскі двор з тым же клопатам: што тут ведаюць пра Ўласава, балазе ўсё сям'я была якраз на падворку.

— А ну яго, гэтага Ўласава! — выпалі гаспадар. — Пазычыў у маёй бабкі жбан золата, а аддаў керанкамі...

Дыму без агню не бывае. Уласав, каб нейкі рухаць беларускі ідэі, і напраўду шукаў і здабываў сродкі на свае асьветніцкія клопаты. Даўдзілася, і пазычыў, і ахвяраваўся. И той жбан золата ці золотых, калі ён яго толькі пазычыў, таксама пайшоў на асьвету, на навуку саміх жа мігаўцаў і іхных суседзяў. То ці варты на самаахвярніка

да гэтае пары трymаць якуюсь затоенасць?

От з такім звязкі мы перасеклі віленскі гасцініц. Адсюль Мігаўка як на далоні: уся на пагорку. Унізе ручайніка, а пры ёй поплаў-балацянік. Ездзім з гоні бярозавымі прысадамі. Пры канцы газовых прысад заўважаем стары бязавы куст. Скуль ён тут? Звычайна бэз садзілі на сядзібах: у гародчыках, палісадах, пад вонкімі. Адчуваю, што ён тут расцеце ня так сабе. Ля гэтага бэзавага куста збочаем на колішнюю сядзібу Ўласава. Пераяжджаєм масток цераз рачулку — і на пагорачку за ліпай з прыгребнікам і студнімі зграбні, прыветна жоўтенькі дамок. Цяпер у ім леціцца сына колішняга Ўласавага арандатара Ўладзімера Грыгальчыка. Грыгальчык жыве ў Менску. Дамаўляецца, каб не марнаваць і яго, і напашага часу, спаткаца зь ім у Менску і тады пра ўсё пагаманіць, з фатадымкамі, з дакументамі. А зараз — да Веранікі Галубовіч-Уладыкі. З Веранікай Галубовіч у мене гэта другая сустрэча. Першая была ў 1997-м, калі здымалі тэлевізійны нарыс пра Ўласава. Тады я пазычыў у яе колькі цікавых мігаўскіх здымкаў. То хацеў некаторыя з іх расшыфраваць, удачладніць, расчытаць. Дык спадядзяўся, што пачу щто-кольків ноўвае пра Мігаўку, Уласава, ягоную сям'ю, суседзіяў. Прынамсі, мне карцела здабыць хоць жменьку звязкі пра ўласавскага арандатара Каастуса Лагуновіча, які за апошнія гады зрабіў шмат прыкрасы ў Ўласава.

— ...Высокі, панурысты, прыхаваны скнара. Арэнду з Ўласавым заключыў на шасцьць гадоў. Арандаваў і ўсё думаў, як гэта атрымаць прыбыток такі, каб сисыці з двера, завесыці сваю гаспадарку. Арэнда была досыць утульным і прывабным куточкам. Але гэта была чужая гаспадарка, а хацелася мець свой кут, і ён мусіў заняцца розными малярствамі. На сядзібу зачасцілі паліцыянты, раз-праз штрафавалі Ўласава. Хтось пісаў на яго даносы. Пасылья ён пеканаваўся: гэта рабіў ня хто іншы, як Лагуновіч.

Шэсць гадоў ён арандаваў Мігаўку. Шэсць гадоў краў, хаваў. Мала што з арэнды меў палову добра, дык яшчэ і махляваў. Малоціць, дык мяшок-другі ў мякіні ці салому прыхавае, прыточы, а пасылья прадасыць. Вось капейка. Капейка да капейкі, злоты да злотага, глядзіш — і капітальчык зьбираецца. Неўзабаве Лагуновіч пакінуў Мігаўку. Купіў у недалёкіх Піцюолях дваццаць гектараў зямлі. Навазіў камяніёу, каб будавацца, але не пасылеў. Праўда людзі калікі: на чужым няшчасці ня будзе шчасціцца. Лагуновіча і ўсю ягону сям'ю, як і самога Ўласава, вывезлі ў Сібір.

Я пасікавіўся, ці памятае спадарыня Вера, як арштоўвалі Ўласава, як рабавалі ягоную сям'ю, як рабавалі Мігаўку.

"Чаму ж я помню? Помню... Толькі гэта было нейкай павольнае рабаваныне. Самога Ўласа забралі ж на Мігаўцы. Ён сам да іх пачехаў у Маладэчна. Адтуль яго ўжо і на выпусцілі. Пасылья прыехалі па сям'ю. Але жонка з малымі хавалася ў суседніх вёсці. Яе шукалі. Прыходзілі і да нас, але ў нас іх не было. Знайшлі і на Сібір саслалі. А ва Ўласавай хаце пачалі жыць Грыгальчыкі, сям'я колішняга арандатара. Ва Ўласава ж была неблагая гаспадарка: такі, пуні, малатарні, арфы, малачарні..."

Амаль усе мігаўцы называюць Ўласава ўскарот — Улас ці Аўлас. Вядома, я ня мог не пасікавіца, чаму.

"Аўласы былі праваслаўныя, рускія. А нам, беларусам, неяк не-

Аляксандар Уласав з жонкаю Александраю на сваім мігаўскім падворку. 20-я гады. Рэпрадукцыя В. Ставеры

вымоўна іхная назівіска. І от мы на свой беларускі лад іх так і называлі, і называем: хто Ўлас, хто Аўлас, Аўласы, Аўласіха. Для нас імёны іхных дзяцей былі нязвычайныя — Алег і Дзіма. У нас такіх імян не было..."

Згадаўшы пра дзяцей Ўласава, спадарыня Вера прыгадала, што Аўласы трymалі маленъкага мядзьведзіка. З гэтым мядзьведзікамі Алем і Алег прыходзілі на наш падворак. Тут расло высокое дрэва, дык тое мядзьвяне на яго як забярэцца, дык цяжка было змініць яго з дрэва! Весела з гэтым мядзьведзікам было..."

Карцела мне пасікавіца, як мігаўцамі запомнілася 17 верасня 1939 г., бо шмат з таго, што перажылі суседзі Ўласава, перажылі і гаспадар мігаўскага фальварку. Пра гэта Вераніка Галубовіч распавяла так: "...Ужо з вечара з-за Радашкавіча да Мігаўкі далятаяў якіс гул, шум. Польска-савецкая мяжа гула, як растрывожаны вулей. Было яшчэ досьць цёпла. Мой брат Пётра спаў у садзе. Заходзіць сядро начы на хату, усіх будзіць: "Паслухайце, што робіцца!" А ўжо на досьціку па тракце плыло якось нязвычайлівіе для нас войска: у амботках з чаравікамі, у шапках з пупамі і зоркамі. Конікі пад імі маленъкі, нізкасрослы, ногі па зямлі валацкіца. За коньніцай колькі няўклудных панцыраў танкаў ці танкетак куртатых. Шмат хто зь

мігаўцаў выйшаў сустрэць іх. З кошыкам яблыкаў выйшаў са свайго фальварку на тракт і Ўласав. Балазе ён жыў пры самым тракце. То яму было на выйсьці, не падзвіцца, што гэта за рух тут такі. Аднак чырвонаармейцы толькі дзякавалі за пачастунак, але яблыкаў ня бралі. Ім было, мусіць, так загадана.

Камісары хутка разабраліся, што гэта за пушка — Ўласав з Мігаўкі. Найперш канфіскавалі зямлю. Усяго ва Ўласава я было шэсцьдзесят гектараў. Аднак сяляне ўсіх навакольных вёсак сабралі сход і вырышылі пакінуць за Ўласавым пяць гектараў зямлі. Зямля была адзінмі сродкам ягонага існавання. А што далей адбылося з Ўласавым — я ўжо расказала..."

Шмат чаго яшчэ, пэўна, магла б расказаць спадарыня Вера. Але нам была пара вяртадца ў Праlesкі, каб адтуль трапіць на электрычку. Адзінае, што я яшчэ пасып'е спытанацца ў яе, дык гэта пра той стары бязавы куст пры бяровых прысадах.

— А там каліс, — патлумачыла спадарыня Вера, — за часамі Ўласа, быў высокі драўляны крыж — абрарэг. Ён аберагаў Мігаўку і ўвесілі ён ашвар ад усялякай пошашці. Яя іншы, які, надараўся, і маліліся...

Во гэтак, зусім нечакана, выплыў зі небыцца і яшчэ адзін штыршок з мігаўскага побыту часоў Ўласава.

Кажух ад Купалы

29 лістапада 1940 г. была прынятая канчатковая Пастанова Особого совещания при НКВД СССР, паводле якой Ўласав быў засуджаны на пяць гадоў. Неўзабаве колішні рэдактар быў на кіраваны ў папраўчы-працоўны лягер у Новасібиршчыну — на "перавыхаваньне". Везэль Ўласава, як і ўсіх іншых вязняў, у "цялятніку" бяз вокаў. Але Ўласав і ў пайэмроку, інтуіцыйна, адчуваў, што цягнік мінае знаёмы мясяціны. Вось тут дзесят павінны быць Аляхнавічы. А там рукоў падаць і да ягонае Мігаўкі, Радашкавічу. Усе гэтыя куточкі яму знаёмыя: ён аўтэзідзіў іх на сваіх роварах ўзгору і ўпоперак. Дзе ён цяпер, гэты равэрак? Які бальшавік на ім катаецца? Дзе дзецы, жонка? Яшчэ адно дужа турбава Ўласава. Яму удалося прераціць на волю цыдулку да Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ці дойдзе? Ці хоць як паспрыяло, яму колішнія яго паплечнікі? Хоць бы які цёплай волаткі парупіліся. Вязуць жа яго ў Сібір, на зіму ў адным летне-весенскім гарнітуры. Перад Менскам сэрца затахкала часціцай: ці стрэнне яго хто тут? ...Янка Купала выведаў, калі будзе ісцыць цягнік з вязнямі пры Мінску, і прынес колішніму свайму апекуну і паплечніку каежуху. Уласав быў узяты Купалу. Той кажух грэў ня толькі цела, але і душу, не адзін раз аблегчыў ягонае падняволнае жыццё. Але і кажух яго не ўратаваў. Лягернае жыццё неўзабаве падкасіла рэшту сілы, і,

Камэнтар**Культурнае злачынства нацыянальнага маштабу**

Валерка Булгакаў,
галоўны рэдактар
часопісу "Arche"

Забарона газеты "Пагоня" — эта не асабістая ініцыятыва судзьдзі Жандарава, а воля найвышэйшага беларускага кірауніцтва. Гэтай забаронай яно выяўна паказала, што байцца на розных расейскамоўных газет і газэтак з лібэральнымі поглядамі, а выдання, якое мае культуратворчае значэнне для цэлага разгэну Беларусі. На Гарадзеншчыне традыцыйная беларуская культура захавалася найлепш і аднасна рэйтынгі Лукашэнкі найменшыя. Беларуское кірауніцтва гэтай акцыяй палітычнага запалохвання спрабуе палепшыць там сваё становішча. І тым самым робіць культурнае злачынства нацыянальнага маштабу.

Павелічэнне колькасці і якасці беларускамоўных лукашэнкаўцы ўважаюць за адзінку рэальную пагрозу для створанай імі дзяржавы. Калі беларускамоўныя беларусы дзяякоўшы ўласнай систэмай адукацыі, СМІ і г.д. зда будуць палітычную ўладу ў краіне, адбудзеца расчучы пераварот у палітычным курсе дзяржавы. Маса лукашэнкаўскіх халуёў застанецца без ранейшай, звыкай працы. Таму лукашэнкаўцы ідуць на самыя гнусныя заходы: зынішчэнне сістмы беларускамоўнай асьветы, закрыцце беларускамоўных СМІ, спыненне датаванага дзяржавай книгавыдаўцтва на беларускай мове і г.д.

Статус беларускамоўных беларусаў у лукашэнкаўскай дзяржаве падобны да таго статусу, які мелі ў Расейскай Імперыі "унутраныя ворагі" — "жыды і палякі". Калі нельга зынішчыць іх фізyczна, то трэба адсунуць на пэрыфэрыю культурнага, палітычнага і інш. жыцця.

Карыстаючыся бруднымі мэтадамі, лукашэнкаўцы ствараюць такую традыцыю ажыццяўлення палітычнай улады, якая на мэнтальнym узроўні зможа захоўвацца ўсюлья пакаленіні. На маю

думку, у гэтым найбольшая небясьпека такіх мэтадаў. Узяўшы ўладу, беларускамоўныя палітыкі могуць апыніцца ў палоне гэтай традыцыі, і тады іх дзеяньні будуць мала розніца ад цяпрашніх дзеяньні ў лукашэнкаўцаў.

Размовы пра поўнамаштабную лібэралізацыю засталіся пераважна размовамі. Сама тэма лібэралізацыі вельмі выгадная рэжыму му ў ўнутранай палітыцы, бо яна дэзырыентуе ягоных апанаўцоў, выклікае іх асцыярожнае зацікаўленне і нават захапленне яго "гнуткасцю". Ня менш яна выгадная ў замежнай палітыцы, асабліва як своеасаблівае пралагандысцкое забесьпаччынне беларуска-расейскай інтэграцыі. Упэўненія расейскія палітыкі шматкроць наракалі на несумышчальнасць эканамічнага ўкладу Беларусі і Рэсей, а пасля палавіністай эканамічнай лібэралізацыі ім гэта будзе рабіць цяжкое. То ж самае датычыць і іхных заходніх калегаў.

Эканамічнае лібэралізацыя — гэта бяспрэтышны варыянт для беларускага разъёму. У выпадку паспеху ён атрымае яшчэ больш матэрыяльных рэурсаў для ажыццяўлення свайго палітычнага курсу, а няўдачу заўжды можна сыпісаць на "унутраных ворагаў".

АБ'ЕКТЫЎНА ПРА РЭАЛЬНАЕ
RR
РАДЁЕ РАЦЫЯ
НА КАРОТКІХ ХВАЛЯХ
6095 кіц (49 м) 08:00-10:00
6180 кіц (49 м) 13:00-15:00
НА СЯРЭДНІХ ХВАЛЯХ
1080 кіц (278 м) 22:00-24:00
WWW.RACYJA.PL
220102, Мінск, а/с 144

ГАЗЭТА ТВАЁЙ ДУШЫ

АЛЯКСЕЙ ФРАЛОЎ,
фагатыст,
менскі чытак "НН"
з 1991 г.

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

ДЫК ПАДПІСВАЙСЯ!

ТЭМА**Зъезд мастакоў**

Саюз мастакоў зьбірае чарговы 17-ы зъезд. Сёння ў Саюзе больш за 1100 сябров (у 1987 г. было ўсяго 556). Саюз паўстаў у 1932 г. на месцы шматлікіх мастакоў суполак і груп. Сярод першых старшынёў быў Аляксандар Грубэ, Іван Ахрэмчык, Яўген Зайцоў, Андрэй Бембель. Саюз быў створаны з мэтай ажыццяўлення кантролю за мастакоў.

Цяпер дыктат улады мастакоў не гняце (сацыялістычны рэзіст перастаў быць адзінай дазволенай плыненні), але яны ѹ ранейшай фінансавай падтрымкі. Супрацоўнікі Мастакаў музэю баяцца, што не даўживуць да канца будоўлі новага корпусу. Палац мастакоў патрабуе капітальнага рамонту. Музэй сучаснага выяўленчага мастакства існуе

толькі ў праектах.

Вось у такіх умовах Саюз зьбірае чарговы 17-ы зъезд. Галоўнае пытанне новага зъезду — як дабіцца вызваленіня ад падаткаабкладання ўсіх прадпрыемстваў Саюзу. І, як звязычай, выбары новага старшыні.

Калі старшынём застанецца Генадзь Буралкін, гэта будзе ягоны пяты тэрмін. На думку мастакоў — нонканфармістай, «ён надта прырос да свайго крэслы». Сярод новых кандыдатаў называюць прывішчы Міколы Апіёка, які ў інтэрвю для газеты "Рэспубліка" ўсценародна пакляўся ў любові да Лукашэнкі. Ідеальная блізкія стасункі з уладамі мае і А.Кузьміч. (Толькі на ягоныя выставы ходзіць Лукашэнка.)

Гавораць у менскіх майстэрнях і пра кандыдатуру Алеся Марацкіна.

Такі выбор мог бы стаць сапраўднай сенсацыяй — Марацкін вядомы сваімі удзеламі у суполцы "Пагоня". Ягоныя апанэнты сеюць думку, што, калі старшынём зробіцца сябар "Пагоні", улады адвернуцца ад Саюзу і арэндной платы за квадратны мэтэр майстэрнія узрасце да сямівасімі тысяч рублёў у месяц (зараз яны гэткай ж, як і кватэрная).

Сам Марацкін яшчэ ня вырашыў, балятавацца яму ці не. Ён мяркуе, што добрымі кандыдатамі на пасаду старшыні маглі бы быць У.Тоўсыкі, Г.Вашчанка, У.Басалыга, Л.Шчамяляў — такія мастакі, з якімі былі ў вымушаных лічыцца ўлады.

Будзе вылучаць сваю кандыдатуру і Георгія Лойка, якога не абраў мінімальным разам. Дай ня ён адзін: мастакі — людзі настрою.

Алеся Марацкін: "Немагчыма замкнуцца ў майстэрні"
З карэспандэнтам "НН" гутарыць мастак Алеся Марацкін

"НН": Што ўяўляе сабой Саюз мастакоў сёня?

А.М.: Саюз такі вялікі, што зараз ужо набірае крытычную масу, якую можа разбурыць сам сябе. Столыкі людзей, ідэй... Няма еднасці, які прафесійней, тады і духоўней. Няма супадзўдзяя. Групы павінны аў-ядноўвацца — па інтарсах. Але стасункі між групоўкамі павінны быць сяброўскія. Мы прапаноўвалі называць членаў Саюзу сябрамі. Дык адзін мастак з кірауніцтва сказаў: "Я супраць. Які ён мне сябар". Вось ка мы аў-ядноўваліся на сяброўстве, на аснове супольных зацікаўленняў...

"НН": Якія праблемы, што маюцца закраница на Зъезьдзе, хвалююць вас найперш?

А.М.: Найперш неабходна аднавіць вытворчыя базы Саюзу. Барысаўскі камбінат (керамічны цэх, цэх габеленаў) фактычна зынічны. Яшчэ на Зъезьдзе будзе ўдакладніцца структура кірауніцтва. Варта было б, для балансу кіравання, падзяліць уладу на "заканаўчую" і "выкананаўчую". Цяпер і Саюз мастакоў, і ягону Вялікую раду ўзначальвае адна особа — старшыня. Лепш гэтыя пасады падзяліць. "Маршалкам" Вялікай рады маглі бы стаць Г.Вашчанка, Л.Шчамяляў, У.Басалыга.

"НН": Якое самае значнае дасягненне Саюзу мастакоў за апошнія гады?

А.М.: У гісторыі выяўленчага мастакства Беларусі застаўся "Бібліяграфічны даведнік" 1998 г. Але ў тут ня ўсё праходзіла чыста. Да апошняга дня хавалася, што першую старонку даведніка "ўпрыгожыць" здымак Лукашэнкі. Ведаю, многія з маіх сяброў адмовіліся б заходзіцца зь ім у адной кнізе.

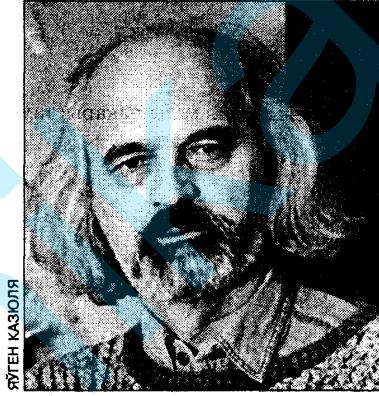
"НН": Хто, на Вашу думку, вінаваты ў разбурэнні дому на Дзімітрава, 3?

А.М.: Эта віна ня толькі мастакоў, але ў першую чаргу Міністэрства культуры. Як можна было працаўваць у сыценках без ацяплення?

Зварот габрэяў да мастакоў

17 лістапада Сусветнае згуртаванье беларускіх габрэяў з'явіўнась з адкрытым лістом да зъезду Беларускага саюзу мастакоў. Прэзыдэнт згуртаваньня Якай Гутман заклікае мастакоў не пераабіраць на новы тэрмін старшыню БСМ Генадзь Буралкіна, на якім ляжыць адказнасць за разбурэнне бытой сынагогі па вуліцы Дзімітрава. У лісьце яшчэ раз дакументальна паведамляеца, што прыйдзе час, калі сынагога будзе адноўлена, а на ёйных сыценках з'явяцца мэмарыяльныя дошкі з інформацыяй пра падзеі беларускай культуры, звязаныя з гэтым будынкам.

Э.Л.

АЛЕКСАНДР МАРАЧКІН

рыхтавалі юбілейны каталог. Але да гэтага часу ня можам надрукаваць. Той, ад каго гэта залежыць (дыркітар друкарні), бярэ на сябе не ўласцівую яму абязяўкі цэнзара. Рашэнне прэзыдэнту Саюзу мастакоў "надрукаваць у сувязі з 10-годзідзем" на яго ня дзейнічае. Бачу, та, на фатадымках у нас то Быкаў, то Арлоў, то Зянон, то Пагоня.

Нашую суполку часта вінаваць, што гэта менш творчая, але больш палітычная група. Я не баяюся гэтых ярлыкоў. Мы думаем пра Беларусь. А раз так, мы ня можам быць убаку ад таго, што робіцца ў краіне. Калі пачалі ламаць крэлы, я быў там, у Курапатах. А наш Рыгор Кіка кінуўся ў натоўп, яго звілі.

Калі інтэлігэнцыя ў мастакі кажуць, што яны па-за палітыкай, ці не хітуюць яны душою? Ходзяць, так бы мовіць, з дулямі ў кішэнях, але ордэн ад "самага галоўнага" прыніца ня грабуюць. Немагчыма замкніцца ў сваёй майстэрні ад съвету.

"НН": Выказваецца думка, што, калі пасаду старшыні зойме сябры суполкі "Пагоня", улады адвернуцца ад Саюзу.

А.М.: Чаму траба баяцца, што ўлады адвернуцца ад мастакоў? Хіба апошня 10 гадоў яны павернутыя да творцаў прыстойнымі бокам? У Палацах мастакстваў такая хададэча, што варта перайменаваць яго ў "Лядовы палац", заціль вадою, запрасіць Рыгоравіча, няхай сабе катаецца, ганяе шайбу.

Гутарыла Крысціна Пучынская

Збор грошай на Курапаты

У менскай галерэі "Золата" (вул. Сурганава, 16) адкрылася выставка-продажа "Усе — часовая, мастакства — вечнае". Зладзілі яе менская арганізацыя ТБМ і мастакі. Працягненца яна адзін тыдзень. Выставка — дабрачынная, сродкі ад продажу твораў пойдуть на набудову мэмарыялу ў Курапатах.

На выставе праdstаўленыя ня толькі палотны, але і скульптуры з мармуру, граніту, бронзы, дрэва. Як на сядзіні заробак, ціны могуць падацца заўлікі — самы дарагі твор каштую 1800 доляраў. Самы арыгінальны экспанат — драўляная прасыніца Алеся Марацкіна з аброзамі.

Каталёг дабрачыннай выставы:

- I.Засімовіч. "Ніка", мarmur, granit (300 доляраў);
- I.Засімовіч. "Пета", бронза, дрэва (300\$);
- Ю.Хілько. "Вершнік", зымешаная тэхніка (300\$);
- Ю.Хілько. "Праз камяні", зымешаная тэхніка (350\$);
- В.Копач. "Сям'я", бронза (350\$);
- А.Пушкін. "Гарадзішча", ДВП, алей (240\$);
- С.Цімохай. "Два месяцы", палатно, алей (700\$);
- С.Цімохай. "Два дрэвы", палатно, алей (700\$);
- А.Суша. "Першага верасьня", палатно, алей (300\$);
- П.Русак. "Крык пушкі", палатно, алей (450\$);
- П.Русак. "Крыкі", палатно, алей (400\$);
- С.Стахоўская. "Ноч", палатно, алей (250\$);
- А.Марацкін. "Кампазіцыя № 3", палатно, алей (350\$);
- I.Марацкін. "Святыя кусты", палатно, алей (350\$);
- Г.Драздоў. "Рэшткі цывілізацыі", палатно, алей (450\$);
- Г.Драздоў. "На крылах свабоды", палатно, алей (400\$);
- В.Касцючэнка. "Вербніца

Уладзімер Бярбераў: “...Была выдатная вуліца, у форме лацінскай літары S”

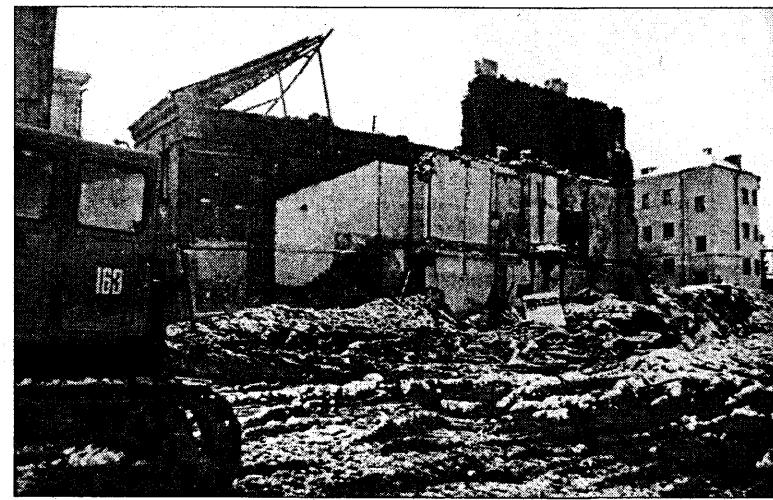
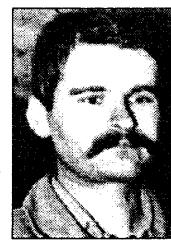
Палубіць Менск вачыма — амаль немагчыма... Палубіць так, як Вільню, Парыж, Пецярбург ці яшчэ які горад, на вуліцах якога можна ўявіць сябе жыхаром іншай гісторычнай эпохі. Таму і закахацца ў Менск зь першага позірку не выпадае. Можна толькі паступова адкрываць для сябе іншы горад. То за якім савецкім фасадам прагляне старасьевецкі двухпавярховік, то раптам у дварах адкрыюцца рэшткі колішніх вуліцы.

32 гады таму Менск адзначаў свой дзвесяцігадовы юбілей. Менавіта тады ўлады прынялі раשэнне пра поўны знос самай старажытнай вуліцы, якую не закранула нават вайна, самай легендарнай менскай вуліцы, ад назвы якой і пайшло летазлічэнныя сёньняшнія беларускай сталіцы. Калі ўдараўлі першыя чыгунныя бабы, на месцы зноса штодня стаў з'яўляцца адзін менскі школынік. Ён нібы прадчуваў, што творыцца нешта непрапраунае. Але зрабіць нічога на мог. Ён нават ня меў фотапарата. Спадзяўся адно на сваю дзіцячую памяць. Яго праганялі бульдозэршчыкі, вуліца ператваралася ў руіны, а ён кожны дзень паслья ўро-каў съязшаўся на Нямігу, каб запомніць яе. Сёньня імя гэтага хлопчыка ў Беларусі вядомае. Гэта Уладзімер Бярбераў, кіраўнік фольк-гурту “Ліцьвіны”.

Уладзімер Бярбераў:

— Няміга была выдатная вуліца, у форме лацінскай S, тыповая барочная. Было на ёй вельмі шмат маленікіх двароў, і ўсе нейкай не-звычайнай формы. Ціпер, калі паглядзеце за крамай “Панасонік”,

стаць мур. Гэта цэнтральны мур дому, які ў цудоўна памятаю. За ім — другая палова дому, яна ў ціпер стаць, а з гэтага боку зънеслы. Відаць, што гэты дом быў убудаваны ў гарадзкі вал, ад якога сёньня не засталося нічога. Зълева ад дому

Цёмнае месца

Адзін з найбольш цёмных знакаў Беларусі мінулага тысячагодзідзя — Няміга. Бітва на засынеканым полі ў 1067 годзе — гэта Няміга. Цёмная гісторыя... Адзінай на ўесь горад праваслаўная царква ў XVIII ст. — парадаксальны факт з гледзішча сёньняшніх стэрэатыпаў пра адвеiku праваслаўную Беларусь — гэта таксама Няміга. І таксама цымніны сюжэт. Пасыль — гразкая вуліца, паўзі якую цячэ рыштак зь нечыстотамі. Гартуючы старыя кнігі, міжволні падумаеш, што толькі Шплейскі не пагрэбаваў спусцицца сюды з Верхняга гораду. Сыракомля, мусіць, так і не наважыўся зрабіць гэтага. Як і каронны мячнук Янка Лучына... Потым — габрэйскае гета ў мінулую вайну, якое для Менску і ягоных насельнікаў ні стала вызначальнym у сучаснай тапографіі гораду, як тое адбылося ў іншых ўропейскіх сталіцах. Гэта таксама Няміга. І таксама гісторыя, скаваная ў цемры часу. “Праславуты” знос гэтай пакручастай вуліцы, зъняты на кінастужку ў канцы 60-х... І наразіще, здарэнне ў падземным пераходзе — зусім съvezжыя, здаецца, перажываныні і зусім яснае ўсьведамленне таго, што і гэтай гісторыі наканавана за-

стацца цёмнай назаўсёды.

Чым можа быць выклікане шкадаванье да стражанае назаўжды найстарэйшае менская вуліцы? Ёсьць тута па ўласным маленстве, па тым, што на колішнія цёплія адчуваць не адгукаецца гарадзкі ляндшафт, зъменены і перакроены ў пазнейшыя гады. Што рабіць, калі гэта характар Менску, гораду, які за апошнія стагодзідзе не выгадаваў сваіх гараджанаў, а толькі стражоў старых і быў заселены мігрантамі зь вёскі. Тута па горадзе маленства — можа быць, першое съведчанье нараджэння ў душы менчукоўства. Колькі яшчэ пройдзе часу, перш чым тое пачуцьцё не будзе сканчыцца расчараўаньнем. Для гэтага яно мусіць пасяліцца таксама і ў душах тых, хто будзе і разбурае горад, ягоных фактычных, а ня толькі віртуальных гаспадароў.

Яшчэ згаданае шкадаванье можа быць выклікане страйто па прыкметай даўніны, якія робяць горад нібы мудрэйшым і роўнім у клубе старых сталіцаў, вартым пашаны і жыхара, і госьця. Але ўсе стражанае прыкметы старой Нямігі, якія згадвае Уладзімер Бярбераў, ёсьць у рэальнасці і

ёсьць пагорак. Дык вось, калі на гэты пагорак узльезьці, тады й відаць, што гэта малюсенькі фрагмент валу. Тады на гэты пагорак вяла лесьвіца. Драўляная лесьвіца ішла зълева ад дому. Усё гэта было далёка ў дварах. Калі быўся Няміга, тэр быў адзін двор прыясці, у другі перайсці ў апынуцца перад гэтым домам, лявей за які — лесьвіца. Па ёй падняцца. Далей чалавек апынаўся на драўляным памосце, які быў над дваром ужо па вуліцы Рэвалюцыйнай. Памост таксама мацаваўся ў мурох дамоў. На ўзроўні трэцяга паверху. Чалавек памостам праходзіў крышку над дваром (яшчэ з памосту можна было паглядзець на дахі аднапавярховак) і спускаўся па драўлянай лесьвіцы ў двор — вузенкі, шырынёй з грузавік. Там быў уваходная брама. Здаецца, каб не было выскакавата, можна было б не ісьці праз браму, а з памосту скочыць у гэты дворык. Увесі ён быў зарослы бур'янам. Аднак сама цікава — арка. Усё з'яўляецца на дахі аднапавярховак. Толькі восеньня на дахах з'яўляюцца падвальныя памости, якія падаюцца ў падвалы. Адна драўляная канструкцыя пакрывала ўесь фасад.

Насельнікі Нямігі па-рознаму рэагавалі на мae паходы. Некаторым гэта страшннае не падабалася: маўляў, можа, я зладзеў на водку. Другія лічылі, што я шукаю, што паказаць замежнікам, каб дыскрэдытаўца сваю дзяржаву. Трэцім падавалася, што, маўляў, вось такія цікавяцца, кажуць, што тут поміж архітэктуры, а мы праз іх каторы год на можам кватэры атрымаць.

Пачалі зносіцца Няміга разам з чэхаславацкім падзеямі, у 68-м. Знослі гэтак: калі ёсьці ад Траецкага, дык за Галоўпраектам увесі гэты бок зносяцца найперш. Годзе ў 71-м ужо знослі правы бок: капітальныя дамы з чырвонай цэглы,

усёгэта досьць цеснай забудовы траплялісь звычайнія драўляныя памосці, якія быў над дваром ужо па вуліцы Рэвалюцыйнай. Памост таксама мацаваўся ў мурох дамоў. На ўзроўні трэцяга паверху. Чалавек памостам праходзіў крышку над дваром (яшчэ з памосту можна было паглядзець на дахі аднапавярховак) і спускаўся па драўлянай лесьвіцы ў двор — вузенкі, шырынёй з грузавік. Там быў уваходная брама. Здаецца, каб не было выскакавата, можна было б не ісьці праз браму, а з памосту скочыць у гэты дворык. Увесі ён быў зарослы бур'янам. Аднак сама цікава — арка. Усё з'яўляецца на дахі аднапавярховак. Толькі восеньня на дахах з'яўляюцца падвальныя памости, якія падаюцца ў падвалы. Адна драўляная канструкцыя пакрывала ўесь фасад.

Насельнікі Нямігі па-рознаму рэагавалі на мae паходы. Некаторым гэта страшннае не падабалася: маўляў, можа, я зладзеў на водку. Другія лічылі, што я шукаю, што паказаць замежнікам, каб дыскрэдытаўца сваю дзяржаву. Трэцім падавалася, што, маўляў, вось такія цікавяцца, кажуць, што тут поміж архітэктуры, а мы праз іх каторы год на можам кватэры атрымаць.

Пачалі зносіцца Няміга разам з чэхаславацкім падзеямі, у 68-м. Знослі гэтак: калі ёсьці ад Траецкага, дык за Галоўпраектам увесі гэты бок зносяцца найперш. Годзе ў 71-м ужо знослі правы бок: капітальныя дамы з чырвонай цэглы,

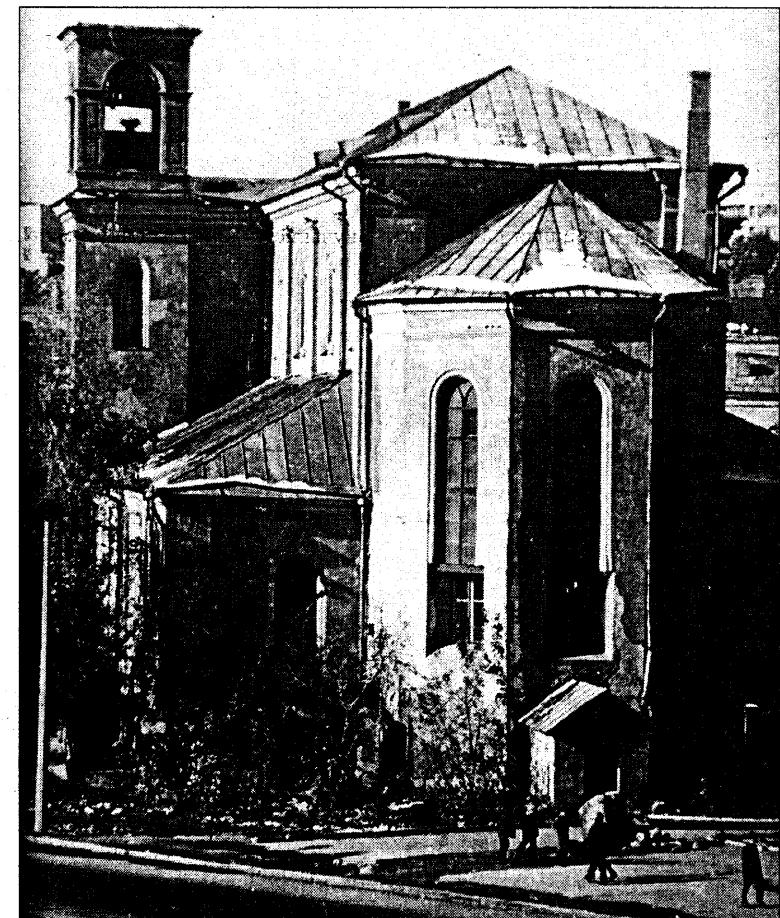
такія крэпасці з каванымі бальконаў. Памятаю каваны балькон з драўлянай падлогай, шыкоўна выкананы... Калі знослі, было відаць, што гэты дом стаў тады, калі суседнія яшчэ не было, ба быў зкладзены дзвіверы — такі выразны фігурны дзвівярны праём.

Былі й легенды. Напрыклад, адзін дзядзька съцвярджаў, што, калі ён быў малы, мог падваламі прыясці праз усю Нямігу. Тут, у раёне цяперашняга Дому мадэлля, спусціцца ў падвал і выйсці амаль што насыпраць Валадаркі.

Было такое ўражанье, што Менск даўней будаваўся па прынцыпе “месца не павінна пустаўцаць”. Хоць малюсенькі дамок ды ўстаніць, калі ёсьць куды. За што можна ўхваліць продкаў — ім не прыходзіла ў галаву, што трэба нешта зънесці, каб новае будаваць. Знослі толькі драўляныя хаты ці будынкі, якія не моглі адрамантаваць, а больш капітальныя дамы заставаліся ўз бакоў абрасцілі дамамі наступнай эпохі.

У 74-м тое, што засталося, а заставалася прыкладна дзве траці забудовы на паўночным баку, за адну ноч узарвалі сапёры. Усё адразу. І той трохкунты дом таксама.

Запісаў Зыміцер Бартосік.
Паводле праграмы “Вострая Брама” радыё “Свабода”

Сяргей Паўлюцкі з архіву Дзмітрыя Махава

Здымак з боку вул. Камсамольской. Будынак справа засыціц царкву на Нямізе

ТВОРЧАСЬЦЬ

Адам Глёбус

Неістотна, зьдзейсніў ты злачынства ці не, галоўнае — цябе абвінавацілі ў злачынстве. Напісалі і надрукавалі пра ганебны ўчынак чорнымі літарамі на бляюткай паперы. І мы Ваня, і мы Янка з краіны Мухаморы! тое крэмзalі, а янкі зь Нью-Ёрку на старонцы тамтэйшай "Таймз". А дробная свалата падхапіла навіну, і па ўсім сьвеце пакаціўся будны лямант, як кола купальскае з гары. І ты кругом вінаваты, хоць сам ведаеш пра свою невінаватасць. Пачынаеш кідацца, мітусіцца, выйсьце шукаць...

І дзе яно, тое війсьце? Ад сябе не ўцячаш! А чаму б і не ўцячы ад сябе? Я — ная, і хата не мая. Янкі думаюць, што я — Вова Адамчык, які пад псеўданімам Джулья Хілпартрык выдаў раман "Рэт Батлер". А калі я перастану быць Адамчыкам і стану Нацэўскім? Стану Міхасём Нацэўскім, буду жыць пад Вільнюю ў вёсках. Разводзіць трусоў. Рабіць лабро ціхамірнае, пастаральннае, жыцьцесцьвяджальнае. Кіну літаратуру, вярнуся да малявання... Не! Не, і не. Трава, трусы, вёска — не маё.

Успаміны пра амэрыканскі "наезд" наплылі, калі патэлефанаваў мне Нацэўскі і папрасіў напісаць пра ягоны праект *Second Second Hand*. Міхась забаўляеца жывапісам. Выдатны занятак. Бяра рэ-

Запісы

Мы і літаратура

У рэдакцію "Рабочага" зайшоў, каб завізаць інтрэвю, ружавашкі Фядута з "Парфумай" Зюсініда (кніга была па-расейску; у расейскім варыянце гэты раман называецца *Парфюмер*) і арганайзрам пад пахай. Ветлівы і ціхамірны, ён разумна і прыгожа гаворыць. Відаць, што чалавек сапраўды шмат чытае і ведае. Глядзю я на гэтага таўсцячика-інтэлігента, і мне прыгледаеца прачытанася пра Сакрату, які вельмі бедаваў аб tym, што ягоныя адукаваныя сучыннынікі цудоўна ўсьведамляюць, у чым сутнасць добра, але ўсё адно твораць зло.

* * *

За гроши з Фонду прэзыдэнта Анатоль Казлоў выдаў кнігу аповесьцю "Незламаная сьвечка". Распачынае яе твор "Дзеці ночы" пра беларускіх сатаністаў. Аповесьць атрымалася слабай, схематычнай, з вымучанымі дыялогамі і фіналам а-ля Галівуд. Ну ніяк не даюцца некаторым нашым празайкам темы сучаснасці! І самае дрэннае, што "дзеці ночы" Казлова — смешныя й бяскрыўдныя, тады як сапраўдныя сатаністы (і яны ёсьць у Беларусі) выклікаюць агіду і страх.

Іншая кніжка Казлова, "...І тады я памёр", мнона ўразіла мяне. Выдатная мова і стыль, арыгінальная перапрацоўка нашай міталёгіі ў фальклёру, тонкае адчуванье пульсацыі нацыянальных архетыпіў даюць падставы аднесці яе да ліку найлепшых беларускіх кніг XX ст.

* * *

Раман Ігара Бабко "Адам Кла-коцкі і ягоныя цені", як слушна адзначыць у сваёй рэцензіі былы паэт Леанід Галубовіч (ARCНЕ-Скарына, № 4, 2001), "з насоку ня возьмеш". І далей: "Тым жа, што жыве незалежна ад уласнай галавы, яго ўгугле нельга браць у руки. І для праста цікавых людзей ён нічога значнага не ўяўляе". Ад сябе дадам: нарэшце ў беларускай літаратуре зьявіўся празаічны твор не для ўсіх — падзея, якая да сёньняшняга дня не атрымала належнай ацэнкі.

Свайমранам Бабкоў прадманстраваў, што літаратура — гэта сумесная творчасць пісь-

ПАРТРЭТ ЗЬ СЯБРАМ, апавяданыне падобным да Ван Гога

прадукцыі і перамалёувае на свой капыл. І не абы-каго бяро, а суцілную клясіску. Вангогава сланечнікі скапіў — і перамалываў, і яшчэ падпісаў То Vincent. О, каб я згадаўся пастаўці на вокладцы кніжкі пра Батлера прозывішча Мітчэл! Во было б дзіва. Не чатыры мільёны, а чатырнадцаты мільёнаў прадалося б. А Міхась стаўці Вінцэнтава аўтографы і на сланечніках не спыняеца, а бяро аўтапартрэты (рэпрадукцыі) і малюе сябе, нібыта ён — Ван Гог. А яшчэ ўгаворвае сябрукоў маліваць яго як Ван Гога. І сябрукі памалёўвалі процым Вінцэнта — Mixaséу рудабародых. Каб заўніць гледачоў, што ў Нацэўскага і Ван Гога падобныя твары, Міхась прыкладаў свае пашпарціны здымкі да аўтапартрэтаў вялікага галіндца. Але гэта падобенства замала, і Нацэўскі кладзе туза казырнага — даведку формы № 9 (са здымкам, вядома), дзе пазначана, што ён "заяўвіў (ла) пра страту пашпарта". Вось такая мастакоўская гульня. Дзе Вінцэнт?

Адам Глёбусам я асабіста не знаёмы, аднак мы — землякі, авбода нарадзіліся ў Койданаве, месцы, пра якое Уладзіслаў Сыракомля калісці зъедліва сказаў: "Горад гэты стары як сьвет, а лепиш сказаць — як Кітай, і, як Кітай, чужы ўсякому прагрэсу — які быў спрадвеку непрыглядны, такі і цяпер застаўся". Аб гэтым "непрыглядным", "старым як сьвет" горадзе і яго жыхарах Глёбус напісаў свае найлепшыя творы. Напісаў з асаблівай пышчотай і цеплыней, па-майстэрску і з гумарам намаляваўшы беларускія тыпажы.

Асабіста для мене Глёбусавы аповесьць і апавяданні "кіданаўская" цыклю, а таксама верш "Настанцы Койданава" — наркотык, які набліжае гарызонт, тэлепартатар, што імгненна перамяшчае ў родны горад, дзе спыніўся час і ўсё знаёмае да болю, горад, трошки адрозны ад Глёбусавага ў вонкавых дэталях, але сутнасць аднай.

Мне съніцца Койданава, наш Койданаўскі сквэр...

Расейскі часопіс *Іностранныя литература* разгледзіў пісьменнікаў з усёй Усходнім Эўропам. Можна наўважаць пра звышківасць іл. ДЛ як літаратараў з гэтага рэгіёну. Адно толькі беларускае "прыгожае пісьменства" ў часопісе нечым не прадстаўлена. Ці то для расейцаў мы не "замежнікі", ці то ў іх прости німа перакладчыкаў з беларускай і спэцыялістай, што ведаюць, чым жыве наша сучасная літаратура. Ці то ўсё мы — айчынныя пісьменнікі, паэты, крытыкі і перакладчыкі — сядзім і чакаем дзядзьку-дабрадзея, які возьмем на сябе і павядзе ў царства сучаснай літаратуры.

Крыўдна.

Павал Абрамовіч

Дзе Міхась? Пасправуй разбярыся. І калі ты не мастак і ня мытнік, дык і не разбярыся. Памятаеш?.. Усе тайцы-кітайцы на адзін твар. Але гэта няпраўда. Гэта калі з Эўропы пазіраць на кітайцаў-тайцаў, яны вельмі падобныя, а калі зойдзеш у банкноткі бардэль і пачнеш выбіраць сабе прастытуту з шэрагу ўсімешлівых дзяўчак, дык адрэзу адучев розынцу. З гэтай можна, а з той пачваркаю і за грэшы нічагусенькі не атрымаеца. На яе не паўстане твая жывёльна-прыродная сутнасць. Але неабавязковая ў Бангкоку ў бардэль заўзяцца, каб розынку тайскіх твараў убачыць. Можна і да мастакоў завітаць. Іх цэлыя вуліцы. Майстэрні адчыненыя нарохсрыст. Ідзі і глядзі, выбрай і купляй. І калі ты думаеши, што ў Тайландзе вельмі папулярнае тайска-кітайска-кампучыйскае мастацтва, памыляешся. Ван Гог там у пашане. Ён фаварыт. У кожнай майстэрні пару-трокой Вінцэнтаў абавязковая знойдзеш. Такіх сэвежых-сэвежых, такіх яркіх-яркіх. А побач вісेमуць Клімт з Манэ. І альбомы стаўмумуць. Выбрай любую рэпрадукцыю, і праўз дзень атрымаеши карцінку на палатне. І зблышага дзядзькаў з палатны. Але Мадыльяні памірае ў жабрацтве, а падробшыкі... Не! Падробшыкі, яны ж крымінальнікі, і трапляюць у турмы. Іх ловяць, судзяць, садзяць за краты. Хто? Маршаны!

"Бойся, Валодзя, маршанаў!" — казала мене геніяльная перакладчыца вершаў Басё на расейскую мову Верна Маркава. Самая жахлівая зъява ў жыцьці мастацтва — маршаны. Прозывішча "Маршан" меў галерэйшчык, які запрасіў мужа Маркавай — мастака Леаніда Фейнберга з выставаю ў Пaryже. А хто з мастакоў пачатку XX стагоддзі не хадзеў выставіцца ў Пaryже? Леанід спакаваў палотны і выправіў цягніком. У Пaryже ён апынуўся без карцін. Яны зьніклі ў дарозе. Уся шматтадовая праца прапала. І прычына хавалася ў творах Фейнберга. Ен

Падробка — вось што цікавіць мене найбольш. Памятаеш у штатскім фільме?.. Не, я не пра "Зненесенія ветрам", а пра "Як скрасыці мільён". "Ну хоча японец меец Ван Гога, хай мае. Я дапамагу яму сучесніца. Прадам яму свайго Ван Гога", — разважае адзін з галоўных герояў, майстар па падробках. І японец купляе падробку.

Геамэтрыя прывучае нас абстрактна мысльці — спрошчваць канкрэтныя аб'екты да вытанчаных абстрактных мадэлляў: квадрат, трохкутнік, кола... Альбо — простая лінія, крывая...

Крывая лінія ў гарадзкай архітэктуры рэдкія. Старадаўнія, мяккія, жаночыя і таму мінімістычныя. Ужо прайшло гадоў дзвецаць, як я пасялілася ў піціпавярховіку паблізу Камароўкі, і, падвоздзячы гасціць да акна, я расказываю ўсім пра сваю, пэўну, жаночую слабасць да круглага і няроўнага. (Чамусыць будынкі будучыні мас-такія малюнкі скругленымі ў эліпсіднымі, нават падобнымі да вялікіх сёлкі.)

На вуліцы Харужай у Менску

стайць на квадратным фундамонце Дом мэблі. Нібыта куб, які ад цяжару грувасткіх мэблевых гарнітураў усяздзіў на палатову права-

лісці і пад зямлю.

А побач, гэтыкі на квадратным фундамонце, выгінае ў неба круглу сыпіну будынка крэтыкага Камароўскага рынку. Калісці гэта сыпіна-паўсфера была чорнаю, і здаля здавалася, што гэта вялікі чорны кіт усіміхеца прыязна людзям, паказваючы пра зрыстыя зубы-вокны з-пад навіслых зъверху, як вусны, брылі. Цяпер сыпіна ў таго "кіта" стала зялёна — як парослая травою сыпіна ка-зачнай рыбы-кіта з цэлай цывілі-

А вось у фільме "Мадэрністы" сцена разгортваецца ў процілеглым кірунку. Азіят набывае саўдункі палотны Мадыльяні, каб увайсці ў парыскую эліту. А ту-сюка згавораваецца і кажа, што ў азіята — падробкі. Ён рэжа і паліція геніяльныя палотны, і ніхто яго не спыняе.

Ну, кепская ў чалавека здатнасць адзрыніваць адно ад другога, сапраўднае ад несапраўднага, сваё ад чужога. Ван Гог вар'яе, Мадыльяні памірае ў жабрацтве, а падробшыкі... Не! Падробшыкі, яны ж крымінальнікі, і трапляюць у турмы. Іх ловяць, судзяць, садзяць за краты. Хто? Маршаны! "Бойся, Валодзя, маршанаў!" — казала мене геніяльная перакладчыца вершаў Басё на расейскую мову Верна Маркава. Самая жахлівая зъява ў жыцьці мастацтва — маршаны. Прозывішча "Маршан" меў галерэйшчык, які запрасіў мужа Маркавай — мастака Леаніда Фейнберга з выставаю ў Пaryже. А хто з мастакоў пачатку XX стагоддзі не хадзеў выставіцца ў Пaryже? Леанід спакаваў палотны і выправіў цягніком. У Пaryже ён апынуўся без карцін. Яны зьніклі ў дарозе. Уся шматтадовая праца прапала. І прычына хавалася ў творах Фейнберга. Ен

запычай на карціку.

Гэта дзіўная будыніна, незвычайная для єўрапейскага гораду, бо пабудаваная з дапамогай на ўзыходных прастых, а крывах, скругленых лініях, днём заўсёды аточаная шумным морам людзей. Яны прыяжджаюць сюды з усяго гораду! Па садавіну-гародніну, танныя харчовыя тавары, жыходары прыгараюць і іншых. У тым ліку — гандляроў рознай нацыянальнасці (гандаль — зъява касмапалітычная). І сталічных уладаў...

Крывая лінія, заяўленая як архітектурная тэма ці код, патрабавала прасторы для амплітуды і рytмічных паўтораў. Твар рабену паступова цалкам зъмяніўся.

Людка Сільнова

Удакладненіне

Фатадзымкі Ружанаў з архіву Ю.Малышэўскага, А.Прапакенкі і У.Ратнія, апублікаваныя ў мінулым нумары "НН", падрыхтаваны да публікацыі Уладзіміра Ратнія.

Э.Л.

Навіны культуры
Год Grandio Aducaro

Наступны год UNESCO аўксісціці ўсімі годамі слыннага вучонага Ігната Дамейкі. Налета споўніца 200 год з дні нараджэння гэтага ўраджэнца в.Мядзівядкі (сёньняшні Карэліцкі раён). Ен скончыў матэматычны факультэт Віленскага ўніверсітэту (1822), браў удзел у антырасейскім паўстанні 1831 г., унікаючы перасыльцу, эміграваў. Скончыў гор

Я СКАЗАЙ – ГАРБАТЬ!

Аднойчы ў фірмовым цягніку Горадня – Віцебск № 683-684 я выправіуся да правадніцы Натальлі Р. і папрасіў: "Зрабіце, калі ласка, тры кубачкі гарбаты". Адказаўшы на просьбу просьбай: "Што? Па-рускі гаварыце! У нас нікакіх гарбатых нет, толькі роўныя!", – гэтая паважаная жанчына пачала ўжываль тэктукы суцэльнага мяне ігнараванія. Я вярнуўся ў купэ да калегаў-журналістаў і, узяўшы на ўзбраенне фатакамеру й дыктафон, пачаў новы націск на ворага:

— На якой падставе Вы адмаўляеце пасажырам у гарбате?

— Вы па-рускі разгаварывайце, Вы ў рускам поездзе едзіце!

— У рускім? Калі я правільна прачытаў, тут на съянне напісаны: "Беларуская чыгунка", а грамадзяне Беларусі могуць карыстацца любой з дзяржаўных моваў.

— Вы што, болына вумныя?

— Мы гарбаты хочам.

— Ну так пальцам пакажыцца.

— Калі Вы не разумееце па-беларуску, Вам німа чаго рабіць у беларускай чыгунцы.

— Ну хараши, я увальняюся.

Прыняўшы правілы гульні ўзразумеўшы, што гарбата сёняня будзе трафэем, мы вырашылі зьвярнуцца да начальніцтва:

— Скажыце, а хто начальнік цягніка?

— У пятнамагі вагоне.

— А як яго зваць?

— Ни знаю.

— А ён вас ведае?

— Ни знаю.

Як высьветлілася пасяльня, начальніца цягніка Інэса Х. яе ведала ўшыць зьдзіўлілася:

— У нас такога нет! Пейце чай хоць с утра і да ночы. Ана навернае думает, што Ви шуціце!

Яна вырашила граць ролю пасярэдніка й растлумачыла сваёй падначаленай:

— Ані разгаварывают па-беларускі. Гарбата – эта чай. Зьдзелай ім чай.

Але пасяльня начальніца паступова пачала прымачы бок правадніцы:

— Ну, і Вы ж пайміце, што ана Вас прости не паняла. У нас нету сугуба этага чыста беларускага ізучэння. У нас нет поезда такога, штоб усе чыста разгаварывалі па-беларускі.

— Ни траба размаўляць, няхай хоць разумеюць.

— Ну, хараши, я скажу начальніству, што бы нас научылі разгаварыць па-польскі.

— Навошта па-польску? Па-беларуску!

— Ну я, ваабшча-та, не панімаю. Вы хто? Карэспандэнты? Зачэм, што вы сънімаецце? Сколько людзей крымінал дзеялі... Нічыю плахова вам нія зьдзялалі. Ана прости не паняла. Із-за этага нада съняць? Вам прости праграму какую-та нада саздаць? Нада жа тожа людзьмі быць.

— Мы хочам, каб у цягніках нармальна

прапановы па яе стварэнні, тэлефануце: 213-43-52 (ТБМ), 288-68-91 (Irap, пасяльня 20-й).

ідэi

Евангельскія хрысціяне запрашаюць на набажэнствы што-нядзелю а 15-я на Чайкоўскага, 37. Брэты і сёстры

Калі ты ганарыцца, што ты Беларус, будзь з намі. БПС. Пайдж.: 289-12-12, а/б.4430

Новыя права! Беларусь за намі! БПС. Пайдж.: 289-12-12, а/б.4430. bps@torba.com

Абрыла галеч! Калі нехта пойдзе – вазьму ў жонкі багатую чужанку, лепш за ёсць – амэрыканку. Але жыць – толькі тут. Каб жыць Беларусь

Ненавісная пачвара, гэтак звана "саюзная дзяржава", хай бы ты зыніка хутчы! Незалежнасць Беларусі – гэта съвясце панінца для кожнага разумнага Беларуса

Да 2017 году, калі будуть зрынуты апошні помнік Леніну і камуністычнай бэнды (калі верыць прадказанням Настрадамуса), засталося яшчэ 16 год чакаці! Але й да пачатку дэмакратызациі, г.зн. 1985 г., ужо мінула 16 год! Антыкамуніст

Каплан – маленкай дзілкантай жанчыны – не збліясяла

стрыляць у ідала! Яна лепшай за Пупікова, тым больш што не забойца, бо ідал не сканці... Антыкамуніст

Любы, мілы, дарагі, прыяджай хутчай сюды, ну, вяртайся на Радзіму! Я цябе больш не пакину

кантакты

Куды прарапа ты, адгукніся!

Каханы, да міне вярніся!

Колас! Любы мой!

Хачу заўсёдзе быць з табой

Irap, Рак, студэнт-эканоміст, з дрэснымі звычкамі ѹ харкатарам, пазнамёцца з беларускай дзіўнай для сябровства. 225889, Кобрынскі р-н, в.Астромічы, вул.Цэнтральная, 14а

Адзінокі прыстойнай мужчыне 60 году марынца стварыць ся-мі! Адгукніся, адзінокая спадарыня. 225140, Берасцейская вобл., г.Пружаны, галоўная пошта. Да запатрабавання. Паштарт №AB0266758

Андрэю Мілешка! Дарма пакрыбдзі галінджэх хлопцаў. Нікага дачыненія да "фашикай" яны ня маюць. Васіль з Менску

Аксана, Алена, Таня, Бажана І Віта, выбачайце, але 17-га не

не пладае. Чакайце праз тýдзень. Міша

кнігі, музыка

Дапамажыце знайсці музыкаў праекту Made in Belarus (сям'я

Лойкай, здаеща, з Горадня), які выдаваўся на фірме "Bigma".

Вельмі патрабна. Т.: (017) 211-85-85, а/б.БМА; (8-029) 649-08-88. Віталь

Прадам: В.Быкаў "Сыцяна", "Этнографія Беларусі". Т.: 262-82-56

Прадам: М.Мядзведэвэдэ "Десять лет после "Одного дня Ивана Денисовича", London, 1973; Джон Д'юі "Свобода и культура", London, 1968. Т.: 22-58-89. Берасцейская вобл., Кобрынскі р-н,

в.Астромічы, вул.Цэнтральная, 14а, Irap

Паважаная БМА-group! Ці добра яшчэ чакаць новага нумару чытосці POST'R? Аматар беларускай альтэрнатывы

Прадаю часопіс "Крыніца" № 1-49 (50 у.а.). Т.: 254-55-30 (Мікалае)

Запісы гурту "Стары Ольса" – "Келік кола", "Вір", іншыя запісы, відэа, паштоўкі, значкі. Т.: 220-68-74 (удзені)

У Менску беларускі відэа, аудіе, СД, кашул, шаўрон, новыя і рэдкія кнігі шыкайце на выставе ТБМ (вул.Румянцава, 13, лінгвістyczнага ўніверсітэту), 10.00–19.00, апрош выходных

Дзіўнікі кнігі, відэа, аудіе, дапаможкі і мэдэяцкую літаратуру па-беларуску можна набыць у суботу на кніжных кірмашы "Белэспа", у нядзелю – на ДК МТЗ (да 14.30)

падарунак

Студент для наўкувай працы прыме ў падарунак або набудзе за сымбалічнай кошт кампютар ці кампектуючы.

alehiv@rambler.ru

паслугі

Настройка піяніна якансна. Т.: 224-33-22

Зробім сайт вашае арганізацыі ў Internet'e. Пайдж.: 289-12-12, а/б.35983

гімназія

1 верасьня 2002 г. у цэнтры Менску мае адчыніцца новая беларуская гімназія. Хто хоча патрапіць у яе і мае

абслугоўвалі людзей.

— Есьлі вам нужна толькі праграма і зацаціца... Нет, рабята, так я нічада! Ну ана ж я поняла вас. Я ж вам гавару. Я лічна знаю эта слова, патому што я ездзіла на Вільнюс, чэрэбэ Літву на Гродні, і ўсё было нармальна.

Правадніца зрабіла гарбату, і перад тым, як дадзь гроши, я дадаў:

— I вафлі.

— Вот пачаму Вы тожа няправільна прайносіце? Пішыце, што вы няправільна называеся слава, называйце все слава правільна.

— Але гэта па-беларуску — вафлі.

— Вот несяр'ёзная вы. По сколькі вам лет?

— Трыццаць адзін...

— Ну і чаго вы так проці настроены?..

Але гарбату мы ўжо атрымалі, і далей спрачацца на гэту вечную тэмпу было нецікава. Паразмайцішь зь ветлівасці яшчэ хвілінку, мы накіраваліся дзяліць адбітня ў ворага каствоўнасці.

Алесь Летуценык

Ці ведаеце Вы:

Чаму праваслаўнага Сапегу назвалі досыць незвычайнім імем?

Што значыцца ягоное прозвішча?

Хто напраўдзе спрыяў хуткай палітычнай кар'еры Лівія Сапегі?

Чаму не адбылася сустрэча Лівія Сапегі з маскоўскім уладаром Іванам Жахлівым?

З кім вёў таемны перамовы Леў Сапега на мажы з маскоўскай глыбокай восенню 1586 году?

Хто сапраўды хаваўся пад імем Ілждэзмітрыя Першага?

Хто быў таемны зброй у руках Лівія Сапегі?

Нарашце, ці ведаеце Вы, пра загадку съмерці Лівія Сапегі, а таксама пра тое, чаму згас увесі ягоны род? Адказы на гэтыя і шмат іншых пытанняў Вы атрымаеце, прычынай толькі што пабачыўшы съвет міталягізаваную біяграфію "Яснавяльможны пан Леў Сапега". Каштуе лёгчыннае гроши – дзесяць тысяч рублёў, але яна вартая таго. Дарэцы, на імправізваваны аукцыён першыя асобнікі кнігі з аўтографамі аўтара разыходзіліся па цене ад 10 да 50 доляў ЗША.

Кароткія звесткі пра кніжку: мяккая вокладка, фармат А5, 200 старонак тэксту, афістная палера, каліяровыя фатадэйзімы ілюструюць асноўную падзею з жыцця Сапегі.

Падпамагу пачаць уласную справу ў хадзе (не распаюсцівани). Прыбытак ад 200 у.а. Нескладаны! Могуць усе! Ад Вас каперта са зва/а-купон б/а: 220089, Менск-89, а/с 195. Алеся. Т.: 229-27-89

Дапамагу пачаць уласную прыбытковую працу ў хадзе (не распаюсцівани). Ад Вас каперта са зва/а: 210041, Віцебск, а/с 6

пртулак

Дзіўнікі-мастакі здымуць недараցу двухпакаўную кватру з телефонам. Т.: 226-06-33

нет